

1-3 april

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 3 april	
Tidpunkten för ordförandeval i kommunernas fullmäktige	8
Om tullfrihet för UNICEF:s s. k. greeting cards	11
Åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen	14
Åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne	15
Utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.	19
Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad	23
Om överförande i statlig ägo av sulfidfabriken i Söråker	27
Statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby	28
Startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Adalen	28
Förslag till sjukhuslag m. m.	30
Interpellation av herr Sörlin ang. de räntesatser som tillämpas i Norrland	65

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 3 april

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, ang. ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m.	8
— nr 15, om ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, m. m.	8

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 45, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	10
— nr 46, ang. stat för försvarets fastighetsfond	10
— nr 47, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag för försvarsändamål	10
— nr 48, ang. anslag å kapitalbudgeten: finansdepartementet, m. m.	11
Bevillningsutskottets betänkande nr 25, om vissa ändringar i tulltaxan	11
Bankoutskottets utlåtande nr 9, om utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m.	14
— nr 10, om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen	14
— nr 11, ang. vissa åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne	15
— nr 12, om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommisariern Gunnar Britth	18
— nr 13, om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.	19
— nr 14, om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassfabrik i Torpshammar	23
— nr 15, om överförande i statlig ägo av sulfittfabriken i Söråker	27
— nr 16, ang. statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby	28
— nr 17, ang. startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen	28
Andra lagutskottets utlåtande nr 7, ang. förslag till sjukhuslag m. m.	30

Onsdagen den 1 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Herr *Wirmark* anmälde, att han den 23 nästlidne mars åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 17, 18 och 20 mars.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Lange* för tiden till den 7 innevarande månad för tjänsteresa utomlands, herr *Hagberg* för tiden till den 8 denna månad för bevistande av Interparlamentariska Unionens exekutiv- och rådsmöten i Nice samt herr *Möller* för tiden till den 3 i samma månad för deltagande i ett kommittémöte inom Europarådet i Rom.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 130, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän tjänstepliktlag, m. m.

Anmäldes och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 131, till Konungen i anledning av väckta motioner angående militär nedsättningsbiljetts giltighet på statens järnvägars busslinjer.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 77, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.; samt

nr 86, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 4 mom. och 86 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 92, angående utbildning av lärare i manlig slöjd;

nr 93, angående anslag för budgetåret 1959/60 till vissa kostnader för läkarutbildningen; och

nr 95, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.

Föredrogos och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om pension för städerskan vid riksbankens sedeltryckeri Hilma Nilsson.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 407, av herr *Mannerskantz m. fl.*, samt

nr 408, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Franzén*.

Föredrogos och hänvisades till behandlingen av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 409, av fröken *Mattson* och fru *Nilsson*, samt

nr 410, av herr *Mannerskantz m. fl.*

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet motionen nr 411, av herr *Söderberg m. fl.*

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 14 och 15, statsutskottets utlåtanden nr 45—48, bevillningsutskottets betänkande nr 25, bankoutskottets utlåtanden nr 9—17, andra lagutskottets utlåtande nr 7, tredje lagutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 12, 13 och 17.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 91, angående pension åt förre tjänstemannen vid Shanghai Municipal Council A. Th. Dahl;

nr 94, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning);

nr 96, rörande godkännande av en överenskommelse angående flyktingar som äro sjömän;

nr 97, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m.;

nr 98, angående anslag till vattendomstolarna för budgetåret 1959/60;

nr 99, angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.;

nr 101, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård;

nr 102, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.;

nr 103, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207);

nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.;

nr 106, angående ombildning av Stockholms högskola till universitet, m. m.;

nr 107, angående anställningsformen för vissa assistenter vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna;

nr 108, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.;

nr 109, angående överförande till Finland av visst gränsområde i Muonio älv;

nr 110, angående vissa avlönnings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1959/60 m. m.;

nr 111, angående inrättande av en biblioteksdepå;

nr 114, angående ny organisation för civilförsvaret, m. m.;

nr 115, angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 116, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469);

nr 117, angående vissa organisationsförändringar inom försvaret;

nr 118, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.;

nr 119, angående anslag till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m.;

nr 121, angående anslag för budgetåret 1959/60 till socialattachéer;

nr 122, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1959/60 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.; samt

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Överståthållarämbetet och landsstaten, Polisväsendet, Brandväsendet och Diverse jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående extra avdrag vid beskattning av folkpensionärer m. fl.;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar inom taxeringsorganisationen i Stockholm, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet, jämte i ämnet väckt motion;

nr 23, i anledning av väckta motioner om ändring av förordningen den 6 juni 1952 med bestämmelser om begränsning av skatt i vissa fall;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i förordningen om allmän energiskatt; samt

nr 29, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för gåvor till samhällsnyttiga ändamål, m. m.; även som

första lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner om viss ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om skyldighet att renhålla gator m. m.; samt

nr 18, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 4 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 412, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande statsbidragsgivningen till anläggningar för vattenförsörjning och avlopp;

nr 413, av herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom skolväsendet;

nr 414, av fröken *Mattson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.;

nr 415, av fru *Nilsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.;

nr 416, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.;

nr 417, av herr *Edström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en lärarhögskola i södra Sverige;

nr 418, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position angående utbildning av lärare i manlig slöjd;

nr 419, av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Jonasson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 420, av herr *Mattsson* och herr *Larsson, Nils Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar, m. m.;

nr 421, av herr *Spetz* och herr *Pettersson, Gunnar*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar, m. m.;

nr 422, av herr *Wolgast* och herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om särskilda investeringsfonder för förlorade inventarier och lagertillgångar, m. m.;

nr 423, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m.;

nr 424, av herr *Mattsson* och herr *Larsson, Nils Theodor*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 12 § 4 mom. och 86 § 1 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 521), m. m.;

nr 425, av herr *Lindblom m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete; och

nr 426, av herr *Anderson, Carl Albert*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggspension m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 3 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1959/60 under nionde huvudtiteln, avseende anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60;

nr 134, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1959/60 till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar och Omkostnader ävensom till Bekämpande av växtsjukdomar jämte i anslutning därtill väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande bekämpandet av växtsjukdomar m. m.;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1959/60 till avlöningar, omkostnader och byggnadskostnader vid statens skogsskolor ävensom till förberedande skogskurser jämte i ärendena väckta motioner, m. m.; samt

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 117, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 122, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning m. m.; samt

nr 123, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 132, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 15 innevarande månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag föreslå, att kammaren måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till 10.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 91, angående pension åt förre tjänstemannen vid Shanghai Municipal Council A. Th. Dahl.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 94, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar (tidningsförordning).

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 96, rörande godkännande av en överenskommelse angående flyktingar som äro sjömän.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 97, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick det under 1 upptagna förordningsförslaget, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 98, angående anslag till vattendomstolarna för budgetåret 1959/60;

nr 99, angående anslag för budgetåret 1959/60 till Statens tekniska forskningsråd och till Tekniskt-vetenskaplig forskning m. m.;

nr 101, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård;

nr 102, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m.; och

nr 103, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 104, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 105, angående ökat stöd åt forskning m. m.;

nr 106, angående ombildning av Stockholms högskola till universitet, m. m.; samt

nr 107, angående anställningsformen för vissa assistenter vid lantbruks-, veterinär- och skoghögskolorna.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående överförande till Finland av visst gränsområde i Muonio älv.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 110, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1959/60 m. m.;

nr 111, angående inrättande av en biblioteksdepå;

nr 114, angående ny organisation för civilförsvaret, m. m.; och

nr 115, angående vissa markförvärv för försvaret.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 116, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 117, angående vissa organisationsförändringar inom försvaret;

nr 118, angående fullmakt att i arbetslöshetsbekämpande syfte igångsätta arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1956/57, m. m.;

nr 119, angående anslag till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m.; och

nr 121, angående anslag för budgetåret 1959/60 till socialattachéer.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskatte-lagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Om tidpunkten för ordförandeval i kommunernas fullmäktige

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 125, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1958/59, hänvisades propositionen, såvitt gällde fiskerilånefonden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 412, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*,

nr 413, av herr *Hanson, Per-Olof*,

nr 414, av fröken *Mattson m. fl.*,

nr 415, av fru *Nilsson*,

nr 416, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*,

nr 417, av herr *Edström m. fl.*, och

nr 418, av herr *Johansson, Robert, m. fl.*

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 419, av herr *Carlsson, Eric*, och herr *Jonasson*,

nr 420, av herr *Mattsson* och herr *Larsson, Nils Theodor*,

nr 421, av herr *Spetz* och herr *Petersson, Gunnar*,

nr 422, av herr *Wolgast* och herr *Gustafsson, Nils-Eric*,

nr 423, av herr *Bengtson m. fl.*, samt

nr 424, av herr *Mattsson* och herr *Larsson, Nils Theodor*.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 425, av herr *Lindblom m. fl.*

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet motionen nr 426, av herr *Anderson, Carl Albert*.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 6, 49 och 50, bevillningsutskottets betänkanden nr 11, 21, 23, 26 och 29 samt första lagutskottets utlåtanden nr 17 och 18.

På framställning av herr talmannen beslöts att bevillningsutskottets betänkande nr 21 skulle uppföras närmast före statsutskottets utlåtande nr 50 på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om kungörande av allmänna val, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om tidpunkten för ordförandeval i kommunernas fullmäktige

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om dels ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, dels ock utredning angående samma sak.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 3 i första kammaren av herr *Arvidson* och herr *Yngve Nilsson* och nr 7 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, dels ock motionen nr 15 i andra kammaren av herrar *Ekström* i Iggesund och *Eriksson* i Bäckmora.

I motionerna I: 3 och II: 7 hade hemställts, att riksdagen för sin del måtte antaga följande förslag till ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753).

Härigenom förordnas, att 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753) skall erhålla följande ändrade lydelse.

11 §.

Fullmäktige välja — — — i länskungörelserna.

För året näst efter det, då val av fullmäktige ägt rum, skall ordförandeval hållas i januari månad, dock att ordförandeval må hållas i december månad året dessförinnan, därest sammanträde

Om tidpunkten för ordförandeval i kommunernas fullmäktige
för förrättande av val enligt lag om kommunalförbund då hålles. Intill dess ordförande blivit vald utövas ordförandeskapet av den som fullmäktige därtill särskilt utsett.

Äro både ordförande — — — till levnadsåldern äldst.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1960.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

- 1) att motionerna I: 3 och II: 7; samt
- 2) motionen II: 15

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits vid utskottets hemställan under 1 av herrar *Sveningsson* och *Magnusson* i Tumhult samt fru *Sjöqvist*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen för sin del, med bifall till motionerna I: 3 och II: 7, måtte antaga i reservationen infört förslag till ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallag den 18 december 1953 (nr 753).

Herr ARVIDSON (h):

Herr talman! I reservantens frånvaro tillåter jag mig att framföra ett par synpunkter på frågan om ändrad lydelse av 11 § andra stycket kommunallagen, varom jag också motionerat.

Jag vill då först framhålla, att denna motion tillkommit på tillskyndan av praktiska kommunalmän i min hemort, vilka funnit det vara en mycket underlig ordning att nyvalda fullmäktigeledamöter först skall sammanträda under sista veckan i december för att förrätta val av förbundsfullmäktige och sedan under första veckan i januari för att välja sitt presidium. Dessa båda sammanträden skulle mycket väl kunna avverkas på en gång och då kanske på mindre än 10 minuter. Skulle det verkligen inte kunna gå för sig att förrätta dessa val på samma dag, är säkerligen en fråga som mången fullmäktigeledamot ställer sig. Fullmäktige har

kanske milslånga vägar till sammanträdeslokalen.

Denna uppfattning styrkes ju också utomordentligt väl i det yttrande som Svenska stadsförbundets styrelse avgivit i frågan, vari det framhålles, »att det innebär en onödig omgång, att fullmäktige måste sammanträda i januari blott för att förrätta ordförandeval, där-est de kort tid före sammanträtt för val av kommunalförbundsfullmäktige». Stadsförbundet har naturligtvis inte heller velat motsätta sig en sådan ändring som föreslås i motionen.

Enligt nu gällande bestämmelser förrättas val av presidium i december månad de år fullmäktigeval icke äger rum, det vill säga att tre gånger av fyra har man valet i december, medan man under valår flyttar fram presidievalet till januari-sammanträdet. Här har såvitt jag kan förstå lagstiftaren ansett, att eftersom mandattiden för de nya ledamöterna börjar på nyåret bör de också förrätta sitt presidieval först i januari. Nu säger emellertid en annan lag, att vart fjärde år skall de nyvalda ledamöterna sammanträda redan i december för att förrätta val av förbundsfullmäktige. Varför i rimlighetens namn kan de då inte när de ändå är samlade få välja sitt presidium? Min motion innebär i realiteten, att val av presidium alltid skall ske i december månad.

Nu har emellertid konstitutionsutskottet avstyrkt motionen, och i utlåtandet framföres bl. a., att erfarenheten har visat att det hittillsvarande systemet för presidieval fungerat bra. Det är väl heller ingen som bestrider detta. Men skulle det hela inte kunna fungera lika bra om dessa val förrättades en vecka tidigare? Är det inte här som i så många andra frågor att vi låser fast oss i principiella synpunkter, och sedan vi en gång kört in i ett visst hjulspår har vi svårt att komma därur. Jag tycker att vi bör se praktiskt på denna fråga. Låt oss ordna det så att våra kommunalmän inte i onödan behöver springa på sammanträden. Det talas ju så mycket om att vi måste söka rationalisera på alla områden, och här är det väl all an-

Om tidpunkten för ordförandeval i kommunernas fullmäktige

ledning för oss att göra det. Vi bör också tänka på att det kostar en hel del pengar att samla folk till sammanträden.

Herr talman! Jag anser att riksdagen i likhet med vad Svenska stadsförbundet anfört icke bör motsätta sig en sådan ändring som det här är fråga om. Jag ber därför att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Landskommunernas förbund har kanske ännu större kännning av dessa frågor än stadsförbundet, som i fråga om presidieval har sagt att det inte finns någon anledning att företaga någon ändring, eftersom för städernas del fullmäktige ändå regelmässigt har att sammanträda i januari månad. Städerna är ju inte så ofta medlemmar av kommunalförbund, vilket däremot är fallet med landskommunerna, och Landskommunernas förbund anser för sin sin del att det har förelegat vissa tolkningssvårigheter när den nya kommunalförbundslagstiftningen trädde i kraft, men förbundet säger att detta inte bör ge anledning till någon ändring nu. Man avstyrker alltså förslaget. Även stadsförbundet har på sitt sätt avstyrkt förslaget.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera av de båda punkterna av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen

på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Arvidson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 15 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Arvidson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 17.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1959/60;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1959/60;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposi-

Om tullfrihet för UNICEF:s s. k. greeting cards

tion av vissa äldre anslag för försvars- ändamål; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1959/60, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om tullfrihet för UNICEF:s s. k. greeting cards

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 25, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i tulltaxan.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 162, av fru *Segerstedt-Wiberg*, och II: 211, av fru *Johansson m. fl.*,

II) de likalydande motionerna I: 298, av herrar *Birger Andersson* och *Nils-Eric Gustafsson*, samt II: 368, av herr *Nilsson i Tvärålund*,

III) motionen II: 212, av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, samt

IV) motionen II: 423, av herr *Hagnell*.

I motionerna I: 162 och II: 211 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att införselavgifterna på UNICEF:s s. k. greeting cards måtte slopas.

Försäljningen av nämnda kort omhänderhades av Sveriges husmodersförningars riksförbund, och inkomsten därav användes för den hjälpverksamhet Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) utövade i Asien, Afrika och Latinamerika. För dessa kort utgick en tull å 8 procent av värdet.

Utskottet hade i det nu ifrågasvarande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 212, av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, antaga under punkten infört förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 162, av fru *Segerstedt-Wiberg*, och II: 211, av fru *Johansson m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 298, av herrar *Birger Andersson* och *Nils-Eric Gustafsson*, samt II: 368, av herr *Nilsson i Tvärålund*,

3) motionen II: 212, av fröken *Karlsson* och herr *Regnéll*, ävensom

4) motionen II: 423, av herr *Hagnell*,

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört och hemställt, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade anförts vid utskottets hemställan under B 1 av herrar *Söderquist* och *Gustafson* i Göteborg, vilka under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 162 och II: 211 hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till nämnda motioner, medgiva, att tullfrihet tills vidare finge åtnjutas för UNICEF:s s. k. greeting cards.

Herr **SÖDERQUIST** (fp):

Herr talman! Den motion beträffande tullfrihet på s. k. greeting cards, som bl. a. behandlas i det nu föredragna betänkandet, har inte funnit nåd hos bevillningsutskottet. Det är bara herr *Gustafson* i Göteborg i andra kammaren och jag som reservationsvis har förordat bifall till motionen.

Bevillningsutskottets motivering innebär närmast en hänvisning till något som anses vara en regel vilken borde följas, nämligen att bidrag till ideell verksamhet och välgörande ändamål bör lämnas genom direkta bidrag och inte exempelvis genom att man beviljar tullfrihet. Detta låter säga sig, åtminstone i sådana fall, där det ändamål, som man avser att gynna, inte är godkänt av riksdagen. Nu gäller det emellertid, herr talman, ett av riksdagen i alldeles särskilt hög grad godkänt och

Om tullfrihet för UNICEF:s s. k. greeting cards

accepterat ändamål — till den grad att riksdagen anslagit över en miljon kronor till UNICEF:s hjälpverksamhet. Till och med bevillningsutskottet finner det vara högeligen rimligt, att man understöder den här ifrågasvarande verksamheten. Under sådana förhållanden menar vi reservanter, att det kan förefalla en aning egendomligt eller i varje fall originellt, att man med ena handen ger en miljon och med andra handen tar tillbaka 2 000 kronor, vilket belopp det här uppenbarligen maximalt rör sig om för det kommande budgetåret. Ett bifall till motionen och den i sammanhanget avlämnade reservationen kan inte ha någon menlig inverkan på statsfinanserna och torde sakna betydelse även ur näringspolitisk synpunkt; generaltullstyrelsen har i sitt remissvar betygat den saken.

Under sådana förhållanden, herr talman, finner jag det rimligt att reservationen och därmed motionen bifalles, och jag yrkar bifall till reservationen.

Fru SEGERSTEDT-WIBERG (fp):

Herr talman! I julas sände svenska folket 33 miljoner julkort enligt postverkets beräkningar. 270 000 av dessa kort bar UNICEF:s namn. För det stora flertalet av samtliga kort gäller att de försålles enligt vanliga kommersiella linjer. Det betyder att omkostnaderna för försäljningen uppgick till omkring 50 procent. För UNICEF-korten uppgick försäljningskostnaderna emellertid endast till 20 procent. Själva försäljningsarbetet gick helt enkelt med förlust och måste nog göra det även i fortsättningen. UNICEF-korten är nämligen ingen kommersiell vara utan har en helt annan uppgift. De kostnader, som försäljningen av dem drar, är endast sådana som blir oundvikliga för själva distributionsarbetet. Men till största delen sprids korten av skolbarn, föreningar och enskilda.

Orsaken till att korten säljs på detta sätt är att UNICEF är ett FN-organ med uppgift att bistå världens nödlidande barn. Denna barnhjälpsfond tillkom ur

sprungligen för att ta hand om barn som efter kriget och till följd av kriget saknade hem, mat och livets nödtorft, men när några år hade gått, fann man att det ingalunda endast var kriget som skapade nöd. Man upptäckte att miljoner och åter miljoner barn for illa på grund av nöd, sjukdomar och okunnighet. Det var då man beslöt att bibehålla UNICEF och att detta FN-organ till skillnad från andra skulle huvudsakligen lita till frivilliga bidrag.

Genom att besluta om UNICEF:s fortbestånd erkände med andra ord vi i de besuttna länderna, att det angår oss under vilka förhållanden barnen i andra delar av världen växer upp.

Vi här i Sverige har fullföljt vårt ansvar genom att stödja UNICEF:s verksamhet med bidrag. Men vi skall i sammanhanget inte glömma bort att UNICEF i Sverige gör inköp för summor, som är ungefär tre gånger större än våra gåvor.

UNICEF:s kort, som utan ersättning ritas av kända konstnärer, säljs till största delen i samband med julhelgen. De har en dubbel uppgift: att få fram pengar till barnhjälpsfonden och att påminna om dess existens. Barnen som i Sverige säljer korten vet att de är ute i ett angeläget ärende. De låter alla sina köpare veta att inkomsten oavkortad går till barn som lider nöd, barn vilkas liv kan räddas för 15 kronor medicin per år mot spetälska eller med hjälp av en injektion för 75 öre mot yaws, för att bara nämna ett par exempel.

Denna riksdag har beslutat att anslaget till UNICEF skall höjas. Finns det då något rimligt skäl för att samma riksdag skall vägra att göra den gest av solidaritet som innebär att man avstår från tullinkomsten å UNICEF-korten? Inkomsten är nu omkring 2 000 kronor och kommer förmodligen att stiga, eftersom allt tyder på att korten köps mer och mer, även om de aldrig kommer att köpas i en sådan omfattning, att de blir ett hot mot den många gånger större försäljningen av andra julkort.

I Norge, herr talman, har man redan beslutat att avstå från tullen. Skulle vi

Om tullfrihet för UNICEF:s s. k. greeting cards

inte här som på så många andra områden kunna demonstrera ett nordiskt samgående genom att avstå från den obetydliga inkomst som en tullavgift ger? Det blir inte fråga om mycket mer än en gest, men en den goda viljans gest.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som fogats till bevillningsutskottets betänkande nr 25 punkten B av herrar Söderquist och Gustafson i Göteborg.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Det är väl ingen som bestrider att den verksamhet, som nu är föremål för diskussion, i och för sig fyller en mycket behjärtansvärd uppgift. Det understrykes framför allt av riksdagens positiva inställning när det gäller att lämna anslag till verksamheten.

När bevillningsutskottet emellertid inte har ansett sig kunna tillmötesgå motionärernas krav om tullfrihet i detta fall har det stått i överensstämmelse med en princip, som vi vid så många tidigare tillfällen följt, nämligen att verksamhetsområden av detta slag skall stödjas på de direkta anslagens väg och inte i form av tulllätnader eller skattelättnader, en bidragsform som egentligen bara krånglar till de lagstiftningar vi har på respektive områden.

Fru Segerstedt-Wiberg säger vidare att det här inte är fråga om en kommersiell verksamhet, jämförlik — förmodar jag hon menar — med det slags geschäft som man så ofta stöter på i sådana här sammanhang. De omkostnader som verksamheten har är emellertid så stora, att tullavgiften förefaller vara en mycket liten del av de totala omkostnaderna. Motionärerna har själva påpekat att den organisation som har hand om försäljningen, sedan verksamheten fått så stor omfattning som den nu har, måst anställa särskild personal, skaffa sig flera lagerlokaler o. s. v. Tullavgifterna uppgick 1958 till ett belopp av 2 098 kronor, medan däremot provisionen på korten, för att nu nämna ett

exempel på de övriga kostnaderna, uppgår till minst 20 procent av omsättningen. Fru Segerstedt-Wiberg säger att ett bifall till motionen bara är en gest. Ja, jag frågar mig, fru Segerstedt-Wiberg, är de barn som den här verksamheten är avsedd för, barn som lever i mycket olyckliga förhållanden ute i världen, betjänta av en liten gest från den svenska riksdagen på 2 000 kronor? Nej, då hoppas jag på att riksdagen mera helhjärtat stöder vad regeringen nu föreslår, nämligen en uppräknig av anslaget till UNICEF till 1 350 000 kronor. Det är inte bara en gest, herr talman, utan det är ett värdefullt bidrag till den internationella hjälpverksamheten.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande betänkandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Söderquist begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 25 punkten B 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen

Vinner Nej, bifalles den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 28.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna B 2—B 4 hemställt.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av direktiven för textilutredningen, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion om åtgärder för en ökning av den svenska bilproduktionen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 26, som hänvisats till bankoutskottet, hade herrar *Holmberg* och *Hagberg* föreslagit, att riksdagen i skrift till Kungl. Maj:t skulle hemställa om åtgärder snarast för en ökning av svensk bilproduktion antingen genom ett statligt företag i branschen eller genom samverkan mellan staten och privata företagare samt att därvid särskilt skulle beaktas behovet av ett bättre differentierat näringsliv i Norrland.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II:26 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Vi anser att antalet importerade personbilar är för stort och att den inhemska produktionen av personbilar är för liten. Jag vill i sammanhanget erinra om att importen av personbilar nu torde kosta ett belopp av en miljard kronor årligen, och det är därför som vi har hemställt om åtgärder för att öka den svenska bilproduktionen, antingen genom ett statligt företag eller genom samverkan mellan staten och de privata företagen, varvid särskilt bör beaktas behovet av ett mera differentierat näringsliv i Norrland.

En hel del remissinstanser har yttrat sig, bl. a. kommerskollegium och handelskamrarna i Stockholm, Norrbotten och Västerbotten. I remissyttrandena sägs det att frågan förtjänar att uppmärksammas, men det framförs också en rad betänkligheter, såsom att verkningarna skulle bli negativa för redan befintliga bilindustrier i vårt land. En statlig bilindustri skulle enligt remissinstansernas mening hämma de redan befintliga bilindustriernas möjligheter att upprätthålla sysselsättningen och den nuvarande produktionen. Vidare säger man att det redan finns så många bilmärken att det blir svårt att med framgång introducera ett nytt. Man framhåller också att det fordras väldiga investeringar för att bygga upp en ny bilindustri.

Jag måste säga att de svårigheter, som remissinstanserna har staplat upp, är tämligen överdrivna. Det är väl uppenbart att svårigheter i viss mån skulle förefinnas. Att det är ett rätt stort problem att skaffa medel till de stora investeringar, som erfordras för att bygga upp en modern bilindustri, torde väl vara klart. Men trots detta har man nog betydligt överdrivit svårigheterna.

Kvar står ju följande fakta. Svensk bilproduktion har hävdats sig bra. Med hänsyn till nödvändigheten av att skapa

Om åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne

ett mångsidigare näringsliv och att öka sysselsättningen måste det framstå såsom angeläget bl. a. att öka bilproduktionen i vårt land. Vidare skulle man genom en dylik åtgärd uppnå en bättre handelsbalans och göra vårt näringsliv mindre konjunkturkänsligt.

Från mitt partis sida motionerades om samma sak år 1956. Sedan dess har bilimporten ökat väsentligt, och dessutom har sysselsättningsläget i vårt land försämrats åtskilligt. Det är mot bakgrunden av bl. a. dessa båda omständigheter som vi i år återkommit med vår motion.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 26 i andra kammaren.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Såsom den föregående talaren redan framhållit har remissinstanserna avstyrkt den föreliggande motionen. Utskottet har för sin del inte kunnat finna något skäl för ett bifall till motionsyrkandet. Jag ber att få hänvisa till utskottsutlåtandet och yrkar bifall till detsamma.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående vissa åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 10 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, och nr 24 i andra kammaren av herr *Hag-*

berg m. fl., hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag i syfte att åstadkomma en genomgripande förbättring av vägnätet och för uppförande av anläggningar för höggradig rening av avloppsvattnet i Malmöhus och Kristianstads län.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I:10 och II:24 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Det här utlåtandet gäller som bekant vissa sysselsättningsproblem i Skåne. Jag hoppas att de kammarledamöter, som har sin hemvist i den delen av landet, inte betraktar det som otillbörligt intrång när jag, som är född ganska långt norr om Dalälven, ändå dristar mig att säga några ord om den aktuella arbetsmarknadssituationen där nere i Skåne.

Det är för övrigt inte första gången som vi från vår grupps sida har riktat uppmärksamheten på sådana frågor i vårt sydligaste landskap. Vi gjorde det också vid 1956 års riksdag, men sedan dess har ju läget på arbetsmarknaden undergått ganska väsentliga förändringar, och det vi då anförde är säkerligen ännu mera aktuellt och brännande i dag än det var för tre år sedan.

Nu hävdar remissmyndigheterna, då i första hand arbetsmarknadsstyrelsen, att också utvecklingen på arbetsmarknaden i Skåne under det senaste året har präglats av avmattning och medfört en minskad efterfrågan på arbetskraft. Det är ett konstaterande som obestridligen är riktigt och ett förhållande som också legat till grund för den motion, som utskottet nu har yttrat sig om. Arbetsmarknadsstyrelsen redovisar antalet arbetslösa byggnadsarbetare vid arbetsförmedlingarna i Kristianstads och Malmöhus län och kommer därvid fram till att detta antal var lägre under januari och februari i år än vad det var motsvarande tid förra året. Det är naturligtvis alldeles riktigt men förorsakas av att

Om åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne

det under ifrågavarande tid i fjol var så sträng kyla, att man uppsköt påbörjandet av nya byggnadsföretag eller inställdes byggnationen under den tid av vintern, när kylan var som hårdast. I år har vi som bekant haft ett annat klimat, vilket också återspeglat sig i form av ett något minskat antal arbetslösa byggnadsarbetare.

Nu uppträder ett annat fenomen på byggnadsfronten. Jag vill erinra om att vid en sysselsättningskonferens i Skåne, som hölls i början av mars månad, förklarade en representant från arbetsmarknadsstyrelsen — det var för övrigt förste byråinspektör Elsa Larsson — att byggnadsverksamheten tack vare den milda vintern kunnat hållas i gång men att det föreligger risk för minskad sysselsättning inom byggnadsindustrien i april och maj, beroende bland annat därpå att låneramen för löpande budgetår är praktiskt taget helt utnyttjad. Detta betyder att nya byggnadsprojekt får vänta tills de ekonomiska resurserna föreligger. Vad som för närvarande utspelas inom byggnadsindustrien är således långt ifrån bra.

Jag vill också notera, och det gör jag med tillfredsställelse, att arbetsmarknadsmyndigheterna har vidtagit en del åtgärder för att motverka säsongväxlingarna på skånelänens arbetsmarknad och för att delvis eliminera arbetslösheten. Denna verksamhet har bland annat bestått i en intensifierad arbetsförmedling, anordnande av omskolningskurser och vidtagande av vissa lokaliseringspolitiska åtgärder. Den intensifierade arbetsförmedlingsverksamheten har främst tagit sikte på att stimulera arbetskraften till ökad rörlighet, och det är klart att det finns möjligheter att på den vägen åstadkomma vissa resultat. Men det skulle vara kortsynt, om man slog sig till ro med det. Det finns åtskilliga människor, som dels är till åren komna och dels är så fast rotade på viss plats genom innehav av egna hem o. s. v., att rörligheten inte äger tillämpning på dem.

Jag vill också erinra om att det finns betydande industriföretag, som fastställt

vissa normer för sin anställningspolitik, innebärande att man inte anställer arbetare som är under 20 eller över 40 år. Att så är förhållandet bekräftades också från arbetsmarknadsstyrelsens sida vid den sysselsättningskonferens, som jag nyss hänvisade till. Där nämndes även att man söker övertyga sådana företag om att de bör upphöra att tillämpa dessa normer i sin anställningspolitik.

Så en annan sak: Det hjälper inte alltid att arbetskraften är rörlig, när avmattningen på arbetsmarknaden medfört minskad efterfrågan på arbetskraft. Att arbetsmarknadsstyrelsen därför vidtar en del förebyggande åtgärder och ordnar beredskapsarbeten är naturligtvis helt i sin ordning. Om så inte skett, hade vi haft anledning att fråga varför åtgärder uteblivit.

Även om arbetslöshetssiffrorna nu är lägre än i mars månad förra året, måste vi i alla fall konstatera, att sammanlagt 7 000 var arbetslösa i skånelänet under mars månad i år. Det betyder att över en halv miljon dagsverken inte har kunnat utnyttjas under årets tre första månader. Det innebär vidare, om man räknar arbetsförtjänsten så pass lågt som till 30 kronor per dag, att löntagarna gått förlustiga inkomster på över 16 miljoner kronor under den tiden, vilket ur samhällsekonomisk liksom ur den enskildes synpunkt måste betraktas som en alldeles orimlig konsekvens.

Utskottet har i sitt utlåtande även redovisat länsstyrelsernas yttranden över denna motion. Länsstyrelsen i Kristianstads län framhåller, att det skett en viss förbättring i sysselsättningsläget sedan motionen avlämnades — vilket är riktigt — samt att arbetsmarknadsmyndigheterna vidtagit en del åtgärder för att skapa arbetstillfällen. Men jag måste fråga, om dessa åtgärder är tillräckliga.

Vi har i vår motion inte tagit upp alla sysselsättningsproblem, som finns i de berörda områdena, utan koncentrerat oss till dessa tre:

1. Frågan om bostadsproduktionens ökning.

Om åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne

2. Utbyggnad av vägnätet.

3. Uppförande av anläggningar för högggradig rening av avloppsvattnet.

Det är frågor som berör praktiskt taget varje plats och varje enskild medborgare i Skåne. Var för sig och tillsammans kan de bilda grundvalen för betydande arbetsobjekt, som är nödvändiga för att ge arbete och utkomst åt åtskilliga av dem, som nu ställts utanför sina ordinarie arbetsplatser.

Jag vill erinra om att trots att bostadsproduktionen ökat bostadsbristen är mycket omfattande. I Malmö, Hälsingborg, Lund, Landskrona, Kristianstad, Trelleborg och Hässleholm, finns inte mindre än 40 000 bostadsansökningar. Av dessa sökande saknar 14 000 egen familjebostad på de platser där de har sitt dagliga arbete. Detta är det faktiska läget, som man inte kan komma ifrån. Man kan inte hävda, att man bygger så långt resurserna räcker, när det alltjämt går över 1 000 byggnadsarbetare utan arbete i Skåne.

Vägförvaltningen säger beträffande den andra frågan, vägbyggnaderna, att det är önskvärt och angeläget att en kraftig nyinvestering genom en ökning av det ordinarie vägbyggnadsanslaget kommer till stånd. Man avböjer alltså en särskild utredning under hänvisning till den utredning som tidigare har utarbetats. Självfallet motsätter vi oss inte en ökning av det ordinarie vägbyggnadsanslaget, och kan man ordna detta utan någon utredning är det naturligtvis så mycket bättre.

Den tredje frågan som vi har berört i vår motion gäller vattnet och vattenreningen. Det är obestriddligen nödvändigt att snabbt ta itu med denna viktiga fråga och att få till stånd en högggradig rening av avloppsvattnet i åtminstone de största städerna och tätorterna. Detta vitsordas också från länsmyndigheternas sida. Hur det rent konkret ser ut härvidlag framgår av motionen. Om man skall löga sig i badvattnet vid Ribersborgsbadet i Malmö, får man tänka på att avloppsvattnet från mer än halva staden rinner ut i omedelbar närhet av badplatsen. Det har

visserligen befriats från det grövsta slammet men är inte på något sätt renat. På samma sätt är det på flera andra platser i Skåne med livligt frekventerade badstränder.

Distriktsingenjören i Kristianstads län säger också, att en ytterligare investering i anläggningar för högggradig rening av avloppsvatten är mycket angelägen och icke omöjlig att åstadkomma. Detta är ett klart understrykande av de synpunkter vi fört fram i vår motion. Han tillägger, att utökningen bör ske på längre sikt och inte användas endast för att lösa kortsiktiga sysselsättningsproblem. Vi är i det fallet helt överens med distriktsingenjören.

Det kan i detta sammanhang understrykas, att inspektör Gunnar Jönsson vid länsarbetsnämnden i Malmö på den sysselsättningskonferens, som jag förut talat om, framhöll att eftersläpningen i fråga om utbyggnaden av vatten- och avloppsanläggningar, speciellt reningsanläggningar, bl. a. beror på att det råder brist på tekniker. Detta är sålunda en annan orsak till att Skånes omkring 250 städer och industrisamhällen saknar anläggningar för högggradig rening av avloppsvattnet. Det återstår för statsmakterna att ta itu med uppgiften att få fram de tekniker, som behövs för att lösa detta ur allmänhygienisk synpunkt ytterst angelägna problem.

Beträffande frågan om vägnätets utbyggnad vill jag erinra om att av de över 7 000 kilometer allmänna vägar, som finns i Skåne, är bara 2 000 permanentade. Återstoden, över 5 000 kilometer, är smala, krokiga och delvis backiga grusvägar, som mer än väl skulle behöva en ordentlig upprustning.

Arbetsmarknadsstyrelsen hävdar emellertid att läget på den skånska arbetsmarknaden nu är sådant, att skäl saknas för att tillsätta den begärda utredningen, och styrelsen yrkar alltså avslag på förslaget därom. Utskottet hänvisar till de åtgärder som arbetsmarknadsmyndigheterna vidtagit med anledning av den uppkomna situationen. Jag anser emellertid, att de skäl som har anförts ifrån utskottets och remissmyn-

Om åtgärder för säkrande av full sysselsättning i Skåne

digheternas sida, inte är starka nog för ett avslag på vår motion. Våra förslag har flera av remissinstanserna ansett vara mycket berättigade, och om de genomföres skulle de påverka sysselsättningsfrågorna i en positiv riktning.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! I motsats till herr Öhman har bankoutskottet funnit remissinstansernas anförda skäl för att en utredning i denna fråga inte är påkallad vara fullt godtagbara.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Vi som är från den landsända, som herr Öhman nu ägnat så mycken uppmärksamhet åt, känner mycket stor tacksamhet mot herr Öhman för att han påpekat allt detta som vi — som är gamla kommunalmän nere i södra Sverige — tydligen inte känner till. Jag vill bara nämna för herr Öhman att allt det han i dag har rekapitulerat har varit känt sedan många år tillbaka, och det pågår ju ett planeringsarbete på alla områden. Jag kan trösta herr Öhman med att om han år 1961 vill bada i Öresund, skall han slippa krypa omkring i slammet, som han talar om, ty i dag är det ju planerat ett reningsverk för 20 miljoner kronor bara för Malmö stads vidkommande. Vi väntar bara på den månad, då det skall sättas i gång, och vi räknar med att detta skall ske till hösten 1959 eller senast våren 1960.

Det händer således åtskilligt, och jag tror inte att herr Öhman behöver påpeka detta vare sig i form av motioner eller på något annat sätt, ty skånska kommunalmän har alltid följt med vad som händer och vad som skall hända, och vi behöver inte ha några särskilda upplysningar på detta område från stockholmshället.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag förstod, att vissa ledamöter från Skåne skulle känna som ett intrång på otillåten mark, när man tog upp skånefrågorna. Jag har emellertid inte ett enda ögonblick bestritt att många kommunalmän i Skåne känner till de här frågorna och de brister i fråga om exempelvis reningsverk och sådant som jag har påtalat. Detta har jag som sagt inte bestritt, inte heller att de känt till dessa frågor mycket länge. Avsikten med vår motion var också att på detta sätt söka förstärka opinionen bland de skånska kommunalmännen för att få till stånd någonting i praktiken — kännedom och ord är en sak, men handling är vida bättre, och det är handling vi vill åstadkomma.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Det är egentligen en överloppsgärning att spilla några ord på den motion det här gäller. Men när herr Öhman står upp och säger att han väckt motionen för att sätta bättre fart på de skånska kommunalmännen, då får han ursäkta åtminstone mig att inte jag ett ögonblick tror på att detta har varit motivet utan motivet har varit ett helt annat. Vilket motivet är, vet herr Öhman lika bra som vi andra här i kammaren.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen I:10; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om särskild pension åt andra kammarens f. d. sekreterare, statskommisarien Gunnar Britth, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om åtgärder för utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 11 i första kammaren av herr *Persson, Helmer*, och herr *Öhman* och nr 25 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för att allsidigt utnyttja naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län samt åstadkomma en samordning av statsföretagens verksamhet för att få till stånd en så rationell drift som möjligt, ett bättre differentierat näringsliv och full sysselsättning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 11 och II: 25 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vi har hemställt om åtgärder för att allsidigt utnyttja naturtillgångar och arbetskraft i Norrbotten och att åstadkomma en samordning av statsföretagens verksamhet i syfte att få till stånd ett mera mångsidigt näringsliv, full sysselsättning och givetvis också en rationellare drift. Vad har utskottet att säga till detta? Ja, först och främst säger utskottet att det är angeläget att olika vägar prövas att förstärka näringslivet och lösa sysselsättningsproblemen i Norrbottens län. Men i verkligheten vill inte utskottet pröva några olika vägar, och detta framgår av vad som säges i fortsättningen av utskottets utlåtande. Det står där: »Mot bakgrunden av att de i motionerna berörda frågorna redan är föremål för uppmärksamhet och att ytterligare sysselsättningsfrämjande åtgärder planeras i skilda sammanhang finner utskottet i likhet med de hörda myndigheterna något initia-

tiv från riksdagen nu icke påkallat.» Är det någon som inte känner till detta uttryck »föremål för uppmärksamhet»? Framför allt är det ett standarduttryck, som bankoutskottet jämt och ständigt slår omkring sig med.

Det är ett halvt årtionde sedan en särskild utredningsman tillsattes för att utreda och redovisa ännu icke lösta norrlandsfrågor. Bankoutskottet har inte varit den minsta att avvisa vettiga förslag med hänvisning till nämnde utredningsman. Därför har det blivit som det har blivit, och därför är situationen mycket svår i Norrbotten.

Arbetsmarknadsstyrelsen säger i sitt remissyttrande bl. a.: »Under en lång följd av år har folkmängden ökat i avsevärt snabbare takt i Norrbottens län än i hela riket. Mellan 1940 och 1957 ökade sålunda länets befolkning med 40 000 personer. Denna ökning har ägt rum samtidigt som länet haft relativt stora flyttningsförluster. Dessa uppgick under 1940-talet till omkring 10 000 personer. Under den hittills gångna delen av 1950-talet har nettoutflyttningen dämpats något. Den uppgick för åren 1951—1957 till 4 400 personer.» Nå, varför råder då detta otillfredsställande läge i Norrbotten, vilket arbetsmarknadsstyrelsen också beskriver i sitt yttrande? Styrelsen nämner några orsaker, bl. a. en så avgörande sak som »att expansionen inom industrien har dämpats». Med andra ord: industriens utveckling har råkat i stagnation. Men vem bär skulden till detta? Är det kanske inte alla de riksdagsledamöter, som år efter år röstat mot förslag om kraftiga åtgärder för näringslivets expansion i Norrbotten? Så är det utan tvivel.

När sex år förflutit, kommer ytterligare 30 000 ungdomar i Norrbotten att kräva arbete. Lägg härtill att arbetslösheten redan är omfattande och att krisen inom det norrbottniska jordbruket hastigt ökar antalet av dem, som tvingas söka arbete inom industrien. Utskottet vill göra gällande, att arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län klarar alla dessa problem. Vad har nu arbetsmarknadsstyrelsen gjort

Om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län m. m.

under en 15-årsperiod för att ordna sysselsättningen i Norrbotten? Ja, general-linjen i denna staliga institutions arbete har varit att genom utflyttning komma till rätta med problemet. Men den linjen har nu brutit samman. Den har gjort det, därför att den har varit orealistisk, inte tagit hänsyn till folket utan främst till storindustriens intressen. Men, säger man, det är mycket som är på gång i Norrbotten. I Piteå är det meningen att bygga en sulfatfabrik och ett pappersbruk, Norrbottens järnverk skall utbyggas och få ett plåtvalsverk. Men det må sägas, att detta bara är en liten början för att lösa sysselsättningsfrågan i Norrbotten, ty anläggningarna i Piteå och utbyggnaden av Norrbottens järnverk ger ju i stort sett inte arbete åt fler än 2 000 människor. Ja, säger man då, vi har ju Tornedalsutredningen och andra ting, som länsstyrelsen sysslar med. Det är gott och väl. Men allt det uppräknade löser inte sysselsättningsfrågan i Norrbotten ens till hälften. Länsstyrelsen i Norrbottens län förefaller ju vara underkunnig om detta, ty länsstyrelsen säger i sitt remissyttrande bl. a., att den har framlagt den s. k. Norrbottensplanen. Vad går den ut på? Jo, den »syftar till att genom rationell samordning och utnyttjande av länets arbetskrafts- och råvarutillgångar söka få till stånd en varaktig förbättring av förhållandena.» Här är länsstyrelsen delvis inne på samma linje som vi, men länsstyrelsen drar inte de riktiga konsekvenserna av sitt resonemang. Den förbiser de grundläggande åtgärder, som måste till för att upprätta en norrbottensplan för näringslivets utbyggnad. Finns det för närvarande någon dylik plan? Nej. Man kan säga att vattenfallsstyrelsen har en plan för att utbygga vattenkraften. Vattenfallsstyrelsen har dels en officiell plan, dels också en plan av mera hemlig natur, som bl. a. går ut på att förstöra två älvdalar. Finns det någon plan när det gäller att utveckla gruvdriften? Ingalunda, men bl. a. från gruvindustriarbetarförbundets sida har krävts, att man med hänsyn till sysselsättningsläget skall öppna nya gruvfält

i Norrbotten. Finns det någon egentlig plan för utbyggnad av Norrbottens järnverk, eventuellt avseende ett nytt järnverk? Nej. Finns det någon plan för en långsiktig utveckling av statens skogsindustrier? Det finns det inte. Läget är ju det, att man kommer fram med små delplaner, som åstadkommer ett väldigt rabalder i den borgerliga pressen och här i riksdagen, och när något skall göras för utbyggnaden av industrien, så får Norrbotten faktiskt framstå som en tiggare, som får några smulor från det övriga landet.

Jag frågar: Finns det någon plan för hur man på basis av Norrbottens järnverk skall bygga upp en verkstadsindustri i Norrbotten? Nej! Här framföres år efter år fromma önskningsor om att någon måtte komma och ta itu med detta problem och bygga upp en verkstadsindustri. Men det kommer ingen. Och det finns ingen som vet någonting om dessa saker, inte ens de styrande i landet.

Det är bekant att vattenkraften i Norrbotten redan nu ger staten stora profiter, och fullt utbyggd kommer den att ge kolossala vinster åt den svenska staten. Gruvorna i malmfälten har varit och kommer att förbli en exklusiv affär. Det som är investerat i de norrbottenska industrierna torde inte uppgå till mer än vad statens järnvägar inom en 10-årsperiod har förtjänat på extra frakttillägg på malmbanan.

Staten äger cirka 60 procent av skogarna där uppe. Det har gett staten mycket goda inkomster. Man har emellertid lyckats mycket bra med att rigoröst skilja de statliga industriföretagen i Norrbotten från en vettig ekonomisk samordning med de statligt ägda och ekonomiskt mycket exklusiva råvarutillgångarna. Vi vill ha en plan för näringslivets utveckling. Vi godkänner icke den anarki som nu är rådande. Vi godkänner inte att det varenda gäng en utbyggnad skall ske skall föras ett väldigt liv, varvid Norrbotten skall framstå som den som tigger pengar.

Det är klart att det måste finnas ekonomiska betingelser för att förverkliga en fullständig plan på näringslivets ut-

Om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län m. m. byggnad i Norrbotten. Här träder in i bilden vårt krav — och inte bara vårt krav utan också länsbefolkningens krav — på en verklig ekonomisk samordning mellan de rika statliga råvarutillgångarna och den statliga industrien. Här handlar det egentligen, märk väl det, om en ny politik. Det gäller att bryta med den gamla politiken, som är grundläggande orättvis mot Norrbotten. Mig förvånar det, att det i bankoutskottet icke skall finnas en enda socialdemokrat som vågar reagera gentemot den borgerliga linjen och vågar hävda att man måste lösa det här problemet bl. a. genom en vettig samordning av de statliga tillgångarna i Norrbotten.

Det är, som jag säger, tyvärr ingen av socialdemokraterna inom bankoutskottet som vågar ta itu med detta grundläggande problem. Och vad beträffar de borgerliga ledamöterna hävdar de ständigt när det gäller den privata industrien och det privata näringslivet över huvud taget, hur angeläget det är med en ekonomisk samordning mellan råvaruresurserna och industrien. Man måste nog säga, att en sådan samordning är minutiöst genomförd hos dem, men samma samordning motsätter de sig när det gäller näringslivet i Norrbotten.

Jag beklagar att socialdemokratien icke äger modet att här ta storfinansen i kragen och säga: Så här skall vi ordna saken, så här skall samordningen vara för att ge människorna i detta i grunden rika län ett perspektiv. Det går inte att fortsätta att handla på det sätt som nu sker.

Här vill jag ha ett svar från bankoutskottets sida på följande frågor. Hur har ni tänkt er att vi år 1965 skall kunna ordna sysselsättningen för 30 000 unga människor, som då träder ut i produktionen? Hur skall det ordnas arbete åt alla de bönder, som nu tvingas lämna sina jordbruk, inte minst till följd av det nya jordbruksavtalet? Och hur skall vi ordna det så, att inte speciellt kvinnorna blir styvmoderligt behandlade genom brist på arbetstillfällen för dem?

Jag vill ha ett svar av utskottet på

dessa frågor och inte detta ständiga upprepanande av hänvisningen till arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen. Det ligger väl i sakens natur, att när staten äger praktiskt taget allting när det gäller råvaror där uppe, så behöver det finnas ett av riksdagen eller regeringen tillsatt auktoritativt organ som tar hand om det hela. Man kan rimligtvis inte vänta att länsstyrelsen i Norrbotten, hur väl den än gjort vad på den ankommer, skall kunna lösa denna fråga. Det är en politisk fråga, som måste lösas av riksdagen och av regeringen. Därför går det inte att jämt och ständigt hänvisa till arbetsmarknadsstyrelsen och länsstyrelsen, ty det handlar inte om detta utan om någonting annat, nämligen att riksdagen och regeringen skall ta ställning till frågan. Jag vill ha ett besked av bankoutskottet hur denna sak i verkligheten skall komma att lösas.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motion nr 11 i första kammaren och motion nr 25 i andra kammaren.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Det förefaller, som om herr Persson underkänner länsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen när det gäller att företräda statsintresset av att sysselsättningen i Norrbottens län uppehålls. Det är väl just dessa instanser det närmast kommer an på och som har den största förtrogetheten med förhållandena där uppe. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt yttrande till bankoutskottet i detalj redogjort för redan tagna initiativ och pågående utredningar i olika riktningar, som alla syftar till att förbättra sysselsättningsmöjligheterna. Arbetsmarknadsstyrelsen, som har det primära ansvaret för arbetsmarknadsläget, förklarar sig vänta att pågående utredningar skall leda till åtgärder för ökat utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i länet, varför styrelsen avstyrker bifall till motionärernas hemställan om tillsättande av en ytterligare utredning.

Man löser inte en fråga bara genom

Om utnyttjande av naturtillgångar och arbetskraft i Norrbottens län m. m.

att sätta den ena utredningen ovanpå den andra, och man har ingen anledning att misströsta om att tillräckliga resultat för att bedöma denna fråga skall framkomma ur de former, vari utredningsarbetet nu bedrivs.

Vad sedan beträffar statsföretagen i Norrland erinrar länsstyrelsen i Norrbottens län om de olika framställningar, som gjorts från regeringens sida till innevarande års riksdag med avseende på Norrbottens järnverk, ASSI m. m.

Allt detta har utskottet funnit utgå tillräckligt skäl för att avvisa yrkandet om att ovanpå allt vad som nu är i gång tillsätta ytterligare en utredning med samma syfte.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Herr Ewerlöf säger, att jag underkänner arbetsmarknadsstyrelsens åtgärder, och det har jag också gjort i största utsträckning. Under femton år har nämligen — jag upprepar det — generallinjen i arbetsmarknadsstyrelsens åtgärder när det gäller att bemästra sysselsättningsläget i Norrbotten varit, att man måste flytta ut folket från Norrbotten. Men märk väl, att detta icke har löst några problem! Det har tvärtom medfört att statsmakterna, bl. a. riksdagen, underlåtit att vidtaga nödvändiga åtgärder. Arbetsmarknadsstyrelsen påpekar också att detta lett till att expansionen inom industrien dämpats. Jag kan därför inte godkänna det som har varit utslagsgivande i arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet under dessa femton år när det gäller sysselsättningsläget i Norrbotten.

Däremot måste jag säga, att länsstyrelsen i Norrbotten verkligen gjort vad på den ankommer. Framför allt under de två senaste åren har verkligen stora krafttag gjorts från länsstyrelsens sida. Men vad hjälper det, om länsstyrelsen presenterar hur den vill ha det, om inte den svenska riksdagens majoritet kan komma underfund med att man måste skapa de ekonomiska betingelserna?

Vi har följande situation: Ledningen för det statliga LKAB sitter och regerar i ett ekonomiskt mycket exklusivt företag. Vattenfallsstyrelsen redovisar väldiga vinster till staten. Men Norrbottens järnverk har mycket stora finanssvårigheter, och då, herr Ewerlöf, går högern på händerna tillsammans med folkpartiet och säger: Titta på detta Norrbottens järnverk, det bär sig inte! Se på den statliga driften, den lönar sig icke ekonomiskt! Och detta fastän man har medverkat till att skilja industrien från dess naturliga sammanhang med råvarutillgångarna och kraftkällorna, och till att bryta det naturliga sammanhang, som måste råda mellan den statligt ägda skogen och Statens skogsindustrier.

Detta är en kärnfråga när det gäller att lösa sysselsättningsläget i Norrbotten. Det är en politisk stridsfråga, som icke socialdemokratien vågar ta upp, och när man icke vågar ta upp frågan, blir förhållandena sådana de nu är.

Av herr Ewerlöf, som är utskottets talesman, fick jag icke svar på mina frågor. Det man har planerat under den kommande tioårsperioden, ger såvitt jag kunnat se arbete åt 2 000 människor, men det är 30 000 ungdomar, som år 1965 kommer ut på marknaden och skall ha arbete. Därtill kommer folk från andra kategorier som behöver arbete.

Jag har inte fått svar på frågan hur detta skall lösas. Kan riksdagen här med berätt mod skyffla bort frågan och säga, att det får de ordna bäst de vill? Nej, det går inte! Man måste ge svar till befolkningen där uppe.

Herr BOO (s):

Herr talman! Herr Persson har i indignerad ton krävt ett besked också från utskottets socialdemokrater; han beskrev situationen på det sättet, att denna del av bankoutskottet inte skulle ha mod att kräva åtgärder i fråga om näringslivet i Norrbottens län.

Jag vill bara säga herr Persson, att detta är en fullkomligt felaktig uppfattning. Här är det inte fråga om mod eller inte mod, utan här är det fråga om

Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad

förnuft och lämplighet eller, i motsatta fallet, brist på förnuft.

Ingen annan del av vårt land har sådana förhållanden som Norrbotten, det skall villigt erkännas, men i ingen annan del av landet har staten heller gjort sådana ingripanden som just i Norrbotten. En stor del av näringslivet i Norrbotten drivs ju i statlig regi. Utskottet har dessutom i annat sammanhang redovisat, att det föreligger omfattande planer på dels en utbyggnad av Norrbottens järnverk, dels en utbyggnad av den industri som har skogen som råvara, vilket i sin tur kommer att medföra att flera tusental norrbottningar kommer att kunna få arbete i skogsnäringen.

Om utskottet inte nu omgående är berett att tillstyrka ett yrkande av herr Persson att staten genast skall starta t. ex. en mekanisk verkstadsindustri i Norrbotten, så är detta, herr Persson, icke en fråga om mod utan om förnuft. Det är anledningen till att utskottet varit fullt enligt i sitt ställningstagande.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! För två år sedan lyssnade jag till en diskussion i andra kammaren i denna fråga. Socialdemokraten Hagnell förklarade då, att han ansåg att förnuftet bjuder att man bör söka åstadkomma en samordning av den statliga företagsamheten i Norrbotten i stil med vad vi nu föreslagit i vår motion. I dag säger emellertid herr Boo, som också är socialdemokrat, att dett är oförnuftigt och att det här inte är fråga om mod utan om förnuft. Jag måste således notera, att det tycks råda skilda meningar bland socialdemokraterna i detta fall.

Herr Boo sade, att inget annat län i vårt land kan uppvisa sådana statliga ingripanden som Norrbotten. Det är riktigt, men orsaken härtill är också uppenbar och många gånger omvitnad här i riksdagen. Bakgrunden är ju att det privata kapitalet har flytt från dessa trakter. Då är det väl bara naturligt att den som äger råvaruresurserna, d. v. s. staten, ingriper och försöker nyttiggöra dessa råvaror. De statliga ingripandena

i Norrbotten har tillfört den svenska statskassan miljarder och åter miljarder i inkomster. Det primära för statens ingripanden har — märk väl, herr Boo — icke varit en önskan att hjälpa den norrbottniska befolkningen, utan i stället att söka få till stånd ett så stort ekonomiskt utbyte av tillgångarna i Norrbotten för det övriga landet som det någonsin varit möjligt.

Herr Boo säger vidare att man planerar en utbyggnad som kommer att ge många norrbottningar sysselsättning i skogsnäringen. Ja, utbyggnaden av Statens skogsindustriens anläggningar vid Piteå kommer att bereda arbete för drygt 300 man. Utbyggnaden av Norrbottens järnverk kommer att ge arbete åt mellan 300 och 400 man. Därutöver kommer cirka 1 500 skogsarbetare att få sysselsättning. Det blir sammanlagt 2 000 man, och den siffra som jag redan tidigare nämnt är således fullt riktig. Men som jag också redan nämnt kommer det år 1965 att finnas ytterligare 30 000 ungdomar, som måste beredas arbete. Herr Boo har inte på något sätt svarat på min fråga hur vi skall kunna skaffa arbete åt alla dessa ungdomar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av Svenska Tändsticksaktiebolagets slipmassefabrik i Torpshammar.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 372, vilken hänvisats till bankoutskottet, hade herrarna *Öhman* och *Helmer Persson* föreslagit, att riksdä-

Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad

gen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om åtgärder för att till statlig ägo överföra fabriken i Torpshammar samt därefter skapa lämplig industriproduktion för att giva sysselsättning åt folket i orten.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionen I: 372 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

På framställning av herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, beslöts att överläggningen i fråga om förevarande utlåtande jämväl finge omfatta bankoutskottets utlåtanden nr 15 och 16.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! När jag tidigare hade ordet och talade om vissa problem i Skåne sade jag, att jag kände mig litet på främmande mark. Nu däremot gäller det problem i Medelpad, och då detta är min hembygd känner jag mig denna gång inte alls på främmande mark utan tvärtom mycket hemma.

De tre ärenden som nu följer gäller frågan om vad statsmakterna bör göra för att råda bot på den industridöd som dragit fram över tre betydelsefulla orter i Medelpad — Torpshammar, Söråker och Alby. Tidigare har dessa orter varit blomstrande industribygder. Ansvariga för industrinläggningarna i Söråker och Torpshammar är Svenska cellulosa AB och för vad som hänt i Alby närmast Stockholms superfosfat AB.

I runt tal har 650 anställda ställts utanför vad de tidigare betraktat som sina ordinarie arbetsplatser. Det är människor som är djupt rotade i sin hembygd. Många har skaffat sig egna hem — i Söråker exempelvis omkring 60 procent av dem som drabbats av driftsnedläggelsen — och för dem är det ett mycket allvarligt ekonomiskt problem att söka sin utkomst på annat håll.

Dessa människor önskar ingenting högre än att få stanna kvar i den bygd som sett dem födas och där de växt upp och slagit rot. Men de monopolföretag

som äger de nedlagda företagen tar inga hänsyn till sådana mänskliga känslor. För dem är och var vinstintresset det enda avgörande. Hur det går för den enskilda människan bekymrar dem inte ett dyft.

Ett typiskt exempel på denna mentalitet är vad som har utspelat sig i Torpshammar. Där fanns tidigare en slipmassefabrik, som sysselsatte i runt tal 150 personer. År 1940 lades driften ned. Då skulle Cellulosabolaget, som var ägare till fabriken, visa sin generositet och skänkte fabriken till Torps kommun, men med det uttryckliga förbehållet att ingen konkurrerande industri skulle få starta i de fabrikslokaler som överlämnades.

Efter elva år, alltså 1951, skänkte kommunen i sin tur bort fabriken till Svenska Tändsticksaktiebolaget. Ett tag såg det hoppfullt ut. Man byggde om fabriken. Man installerade maskiner för tändstickstillverkning, man omskolade viss arbetskraft för sådan produktion, man forslade fram virke för tändstickstillverkning och man uppförde till och med nya bostäder. År 1952 var allting klappat och klart. Investeringarna beräknas ha uppgått till 3,5 millioner kronor. Men inte en enda tändsticka har tillverkats! Man har nu forslat bort maskinerna, och den enda sysselsättning som upprätthålles i de fina fabrikslokalerna är vakthållning.

Redan år 1955 föreslog vår riksdagsgrupp att staten skulle ingripa och undersöka möjligheterna att starta lämplig industriell verksamhet i fabrikslokalerna, så att de arbetsföra skulle beredas sysselsättning i hemorten. Riksdagen uttalade då att det var angeläget att produktion skulle komma i gång. Bolaget å sin sida begärde ungefär två års betänketid för att avgöra hur det skulle bli med fabriken. Det har gått fyra år sedan riksdagen gjorde detta uttalande. Fabrikslokalerna står där lika välbehållna som tidigare, men ingenting produceras.

Nu uppger länsstyrelsen och företagareföreningen, som har yttrat sig över motionen, att förhandlingar pågår om

Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad

att en verkstadsindustri, som beräknas sysselsätta ungefär 50 man, möjligen skall förläggas till lokalerna. Enligt referatet i utlåtandet säger företagarföreningen: »— — — det torde inte vara otänkbart att en överenskommelse skall kunna komma till stånd.» Så långt har man alltså kommit på 19 år, att det kan betraktas som icke »otänkbart» att få till stånd en industriell verksamhet som kan sysselsätta en tredjedel av den tidigare arbetsstyrkan!

Utskottet anser detta resultat »mycket tillfredsställande» och yrkar naturligtvis nu liksom år 1955 avslag på motionen. Men befolkningen i Torpshammar delar inte alls denna mening, det kan jag försäkra kammaren på grundval av de personliga intryck jag har fått vid besök på platsen. Det råder en ganska djup förstämning och pessimism angående framtidsutsikterna i den egna hembygden.

Ett annat exempel på Cellulosabolagets krassa profittänkande är nedläggandet av sulfittfabriken i Söråker. Driften stoppades i maj förra året som ett resultat av den s. k. strukturrationaliseringen som bolaget genomför.

I sitt yttrande till motionen hävdar Cellulosabolaget, att huvuddelen av de anställda erhållit arbete vid företagets andra fabriker. Det är riktigt att ett hundratal av de tidigare anställda har fått arbete vid Östrand och vid Ortviken. Men det innebär att arbetarna i många fall tvingas att resa sex mil om dagen för att komma till och från sitt arbete.

Nu kan det invändas att det skall byggas bostäder åt arbetarna exempelvis i Ortviken, dit man har det längsta avståndet, men 60 procent av arbetarna har byggt sig egna hem i Söråker i förlitande på att de skulle ha fortsatt sysselsättning där. Det är inte så enkelt för dem att göra sig av med bostäder i en industridöd bygd och flytta in i andra fastigheter i Ortviken.

Dessa människor, som alltså nu måste resa sex mil om dagen till och från sitt arbete, har i och med detta fått förlängd arbetstid när andra får en för-

kortning. Med bussarna som går tar resorna minst en timme i vardera riktningen, och i stället för åtta timmar har arbetarna därför i verkligheten tio timmars arbetsdag, under det att vi tar sikte på att man skall komma ned i första hand till 45-timmarsvecka.

Man skall inte ett ögonblick förvåna sig över att ett sådant tillstånd skapar förstämning och missmod bland arbetarna.

Även de kommunala myndigheterna är mycket bekymrade över utvecklingen. Arbetslösheten i kommunen har i vinter varit ganska omfattande. En minskning av skatteunderlaget följer också på denna industridöd och på den utflyttning som följer i dess spår.

Den allmänna meningen är att statsmakterna här måste ingripa för att få till stånd något slags industri i de övergivna fabrikslokalerna. De vaga löften som företagareföreningen ger om att en mekanisk industri nästa år skall uppföras i lokalerna vinner inte mycken tilltro, och den ifrågasatta industrien skulle för övrigt bara komma att sysselsätta 40 man av de 150 å 200 som en gång var sysselsatta i sulfittfabriken.

Det är förvånande tycker jag, att utskottet kunnat komma fram till slutsatsen att de åtgärder, som vidtagits för att kompensera nedläggandet av sulfittfabriken, »lämnat ett fullt godtagbart resultat». Jag kan, herr talman, i likhet med sulfitarbetarna i Söråker inte dela den uppfattning som utskottet gör sig till tolk för.

Ett tredje exempel som visar hur industridöden går fram då det privata vinstintresset sätts före social ansvarskänsla — och det kanske allra mest krassa exemplet — är vad som skett i Alby. Fram till årsskiftet 1945—1946 bedrev Stockholms Superfosfat AB produktion i Alby. Arbetsstyrkan uppgick till 223 man. När man slog igen, kunde endast ett 30-tal av dessa 223 man beredas arbete vid Fosfatbolagets andra fabriker i länet. Driftnedläggelsen var ett mycket hårt slag för hela bygden, och på initiativ av dåvarande socialministern tillsattes den s. k. Albykommitt-

Om överförande i statlig ägo av vissa industrier i Medelpad

tén, vars uppgift var att pröva vad man kunde göra för att lindra verkningarna av driftnedläggelsen.

Kommitténs verksamhet inriktades energiskt på att tillföra Alby ny industri. Ett särskilt bolag, AB Borgsjöverken, bildades och förhyrde Fosfatbolagets fabriksanläggningar fram till i första hand 1971 för cirka 43 000 kronor om året. Betydande investeringar gjordes, inte minst från kommunens sida, och 1947 startades tillverkning av byggnadssnickrier. I början såg det tämligen hoppfullt ut; fram till år 1950 var antalet sysselsatta 121 man. Men år 1951 lades verksamheten plötsligt om till metallindustri, och arbetsstyrkan minskade till 18 man i november 1954. Vid årsskiftet 1954—1955 nedlades också metallindustrin, och man övergick till regummering av traktordäck. Arbetsstyrkan sjönk till 15 man, och efter någon tid nedlades också den verksamheten.

Nu står fabrikslokalerna, som ombyggt och moderniserats för över 2 miljoner kronor, tomma. Endast en obetydlig småindustri utnyttjar en del av lokalerna.

Jag tror att dessa exempel och den utveckling, som jag i korthet pekat på, på ett ganska övertygande sätt har visat att det är omöjligt att genom privata företag få i gång någon produktion som kan trygga sysselsättningen för ortens befolkning. Beträffande Alby uppges det, och jag tror med rätta, att äganderättsförhållandena beträffande fabriksbyggnaden och industrimarknaden spelar mycket stor roll; Fosfatbolaget är ju ägare. Man har påtalat just dessa förhållanden i den skrivelse, som kommunalnämnden i Borgsjö för några år sedan tillställde landshövdingen. På sistone har det uppgivits att bolaget skänkt mark till industrier. Ja, såvitt jag har mig beaktat föreligger ett löfte att mark skall upplåtas för vissa småindustrier, som eventuellt kan komma i fråga. Men fabrikslokalerna för större industri avstår man inte ifrån, av skäl som jag inte är i stånd att redovisa.

Det är med dessa förhållanden för ögonen som vi från vårt håll har begärt,

att man från statens sida skall undersöka vad som kan göras. Jag tvivlar inte ett ögonblick på att de lokala arbetsmarknadsmyndigheterna och företagarföreningen har nedlagt ett ganska energiskt arbete för att söka lösa problemen, men när man har misslyckats anser jag att statsmakterna bör ingripa för att ställa det hela till rätta. Genom ett sådant ingripande bör det också bli möjligt att skapa en industri på dessa orter, som tryggar sysselsättningen för de människor som där är rotfasta och bosatta.

Jag ber alltså, herr talman, att i detta sammanhang få yrka bifall till motion nr 372 i denna kammare. Jag återkommer senare med yrkanden beträffande övriga motioner.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Såvitt jag förstår gäller debatten nu samtliga motionerna nr 372, 373 och 374. Det rör sig i alla tre fallen om industrianläggningar som måst nedläggas av orsaker, som legat i produktionsförhållandena. Det har inte varit möjligt att fortsätta driften av de respektive anläggningarna.

Vad bankoutskottet i detta sammanhang haft att bedöma har varit bl. a. huruvida detta kunnat anses på något sätt anmärkningsvärt. Vi har inte kunnat finna annat än att nedläggandet av dessa olika verksamheter förestavats av rimliga skäl. Vi har också funnit att de tidigare innehavarna vidtagit alla de åtgärder, som man rimligen kunnat begära, för att mildra de svårigheter som genom nedläggningarna uppkommit på de respektive platserna.

När det sedan gäller möjligheterna att skaffa ny verksamhet till de fabriksbyggnader, som finns på dessa tre håll, har utskottet också utgått från att det ligger närmast till hands att de lokala myndigheterna och företagarföreningarna skall kunna driva upp de alternativa till ny verksamhet som eventuellt finns. Man har ju varit sysselsatt med den uppgiften genom åren. I vissa fall tror man sig stå nära en lösning, i and-

Ang. överförande i statlig ägo av sulfitfabriken i Söråker
ra fall har man ännu inte funnit någon uppslagsända.

Nu menar tydligen herr Öhman, att den enda lösningen är att staten skall överta dessa fabrikslokaler och där driva någon form av verksamhet. Men vilka garantier har man för att staten har större möjligheter att få i gång en rimlig och lönande verksamhet i dessa gamla lokaler? Då är det väl större förutsättningar för att det skall kunna ske på privat väg, i den mån det nu verkligen föreligger möjligheter för en industriell drift av något slag. Man kan väl inte bara säga att när staten övertar en verksamhet får det vara vilken verksamhet som helst; med andra ord att man utgår från det statistiska faktum, att här finns en fabrik och då bör staten till vad pris som helst ta hand om fabriken och driva en rörelse. Det måste finnas naturliga produktionsmässiga förutsättningar även för en verksamhet som staten inlåter sig på. Vi anser från utskottets sida att det tills vidare är rimligt, att man i dessa fall avvaktar vad som kan göras genom de lokala myndigheternas och företagareföreningarnas försorg på respektive platser.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan, i första hand såvitt gäller ärendet angående fabriken i Torpshammar, som behandlas i motionen nr 372.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Herr Ewerlöf frågar, om man kan förutsätta att det är mera lönande för staten att ta hand om dessa fabrikslokaler än det skulle vara för det enskilda. Ja, herr Ewerlöf, vi har nog skilda meningar om vad man skall inlägga i begreppet *lönande*. Jag vet ju att Cellulosaaktiebolaget anser, att begreppet löande omfattar den utdelning man kan ge till aktieägarna, men för den enskilda människan — vardagsmänniskan, som herr Ewerlöfs parti talar så mycket om — och för kommunerna på respektive platser är begreppet löande av ett annat innehåll. Människorna vill ha ett arbete, som de kan försörja sig på, och

kommunerna vill behålla industrierna för sitt skatteunderlag. Jag vill påpeka denna skillnad i begreppet löande mellan herr Ewerlöf och mig — alltså mellan högerpartiet och mitt parti.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. överförande i statlig ägo av sulfitfabriken i Söråker

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om överförande i statlig ägo av sulfitfabriken i Söråker.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 373, vilken hänvisats till bankoutskottet, hade herrar Öhman och Helmer Persson yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om att åtgärder måtte vidtagas för att i statsmakternas ägo överföra sulfitfabriken i Söråker samt för att skapa lämplig industriproduktion i denna.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen I: 373 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen nr 373 i denna kammare.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen;

Ang. statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby

och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion angående statligt inköp av Stockholms Superfosfat Aktiebolags fabrik och bostadsbestånd i Alby.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 374, vilken hänvisats till bankoutskottet, hade herrar *Öhman* och *Helmer Persson* yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att statsmakterna måtte inleda förhandlingar med Stockholms Superfosfat Aktiebolag, åsyftande att inköpa bolagets fabrik och bostadsbestånd i Alby, samt efter denna affärs avslutande ombesörja att industriproduktion igångsattes, som tryggade sysselsättning för folket på platsen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 374 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen nr 374 i denna kammar.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder framkomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen.

I en inom första kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 375, hade herrar *Öhman* och *Helmer Persson* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om skyndsamt utredning och förslag om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen I: 375 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! När vi väckte detta förslag om utredning angående möjligheterna att starta en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen har vi främst haft i åtanke den ensidiga inriktningen av industrien i dessa områden.

I det yttrande, som arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit med anledning av motionen, vitsordas också mycket klart nödvändigheten av ett mera differentierat produktions- och näringsliv. Det påpekas att den nuvarande industrien är mycket konjunkturkänslig och att möjligheterna för kvinnlig arbetskraft att komma in i produktionen är mycket begränsade. Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar om en utredning från år 1954, där styrelsen anförde att ifrågavarande område behöver ett mera differentierat och stabilt näringsliv och nya arbetstillfällen i stället för dem som bortfaller genom rationaliseringen. Styrelsen understryker att varje tillfälle att utöka och differentiera näringslivet måste tillvaratas och att utvecklingen måste följas med uppmärksamhet.

Detta är synpunkter, som helt och hållet sammanfaller med vår uppfattning och som har varit grundläggande för utformningen av vår motion. Att sedan fö-

Om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen

retagarföreningen i Västernorrlands län egendomligt nog påpekar, att det är »ett mycket väl differentierat» näringsliv i länet, kan inte förändra sakinnehållet i det som arbetsmarknadsstyrelsen har anfört. Jag anser att arbetsmarknadsstyrelsen har fullkomligt rätt i sin karakteristik av situationen.

Nu har vi föreslagit, som sagt, att man skulle utreda huruvida det inte kunde startas en statlig byggnadsämnesindustri för att man på det sättet skulle kunna bidra i någon mån till en bättre differentiering av näringslivet i Västernorrlands län och för att skapa ökade arbetstillfällen, då ju dessa bygder som bekant drabbas mycket hårt i nuvarande arbetsmarknadsläge. Avflyttningen är mycket stor — inte minst från Ådalen och Kramfors, men även från länet i övrigt.

Som väntat yrkar naturligtvis Industriförbundet, som har yttrat sig i saken, avslag på vårt förslag. Detsamma gör också företagarföreningen, som alltså anser att näringslivet är tillräckligt och väl differentierat där uppe.

Det är klart att Industriförbundet, där Skånska Cement spelar en rätt dominerande roll, yrkar avslag. Det är ju Skånska Cement som i praktiken har monopol på byggnadsämnesindustrien, och det är ur dess synpunkt naturligtvis inte så trevligt att få en statlig konkurrent. En sådan vill man naturligtvis från det hållet undvika.

Jag tycker inte att riksdagen skall godta en sådan ståndpunkt. Jag vill erinra om att riksdagen 1945, om jag inte minns fel, skrev till regeringen och begärde en utredning och förslag angående förstatligande av byggnadsämnesindustrien. Utredningen tillsattes någon gång 1947 och tog itu med uppgifterna. Som bekant är emellertid detta en känslig fråga. Här har verkligen storfinsans intressen att bevaka, och av någon anledning som — såvitt jag kunnat finna — inte är officiellt redovisad, beslöt denna utredning att begå självmord någon gång på vårvintern 1957. Utredningen krönte alltså sin tioåriga tillvaro med en sådan ceremoni.

Vi har den här gången inte föreslagit att man skulle förstatliga byggnadsämnesindustrien i sin helhet, även om vi alltjämt vidhåller att det vore en riktig politik att genomföra ett sådant arrangemang, eftersom detta skulle innebära åtskilliga fördelar, inte minst när det gäller att få ned byggnadskostnaderna och därmed hyrorna.

Vi har i stället föreslagit att man skulle undersöka möjligheterna att starta en konkurrentindustri till Skånska Cement, och jag tror att det skulle vara nyttigt om de som styr och ställer i detta monoföretag fick en statlig konkurrent.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen nr 375.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Efter vad herr Öhman sagt skulle man kunna iro, att det endast är Sveriges industriförbund som har avstyrkt motionen. I stället förhåller det sig så att samtliga hörda instanser, således även arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västernorrlands län och Västernorrlands läns företagareförening, har avstyrkt ett bifall till motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Det var ett uttryck, som herr Öhman fällde, som föranledde mig att begära ordet. Han sade att företagareföreningen i sitt yttrande sagt, att näringslivet i Västernorrlands län är »tillräckligt differentierat».

Jag tror inte det framgår av företagareföreningens yttrande att föreningen anser näringslivet i länet vara tillräckligt differentierat, utan föreningen har pekat på att de utredningar som har gjorts har visat att näringslivet är väl differentierat. Därmed har föreningen inte sagt att det inte behövs ytterligare industrier till länet.

Jag tillhör företagareföreningens styrelse, och även om jag inte deltagit i utformningen av remissvaret, så har jag

Förslag till sjukhuslag m. m.

ändå tagit del av det, och jag anser att det uttryck som herr Öhman fällde om tolkningen av remissyttrandet inte är alldeles riktigt.

Motionen innebär ju att man skulle skapa en byggnadsämnesindustri på något sätt. Hur skall den vara beskaffad? Företagareföreningen har pekat på att det inom länet finns trähusfabriker, wallboardfabriker och fabriker som tillverkar praktiskt taget alla sorters byggnadsvaror. Vi har t. ex. WMB, som tillverkar wellit och tvärwellit, produkter som användes som isoleringsmaterial. Vad som återstår skulle då vara någonting liknande det som herr Öhman kallade »en konkurrent till Skånska Cement», vilket skulle innebära en siporexindustri av något slag. För att kunna driva en sådan industri måste man dock ha vissa råvaror, framför allt grus och sand. Jag må ju säga att de råvarorna inte finns precis i Ådalen, men de finns i andra delar av länet, framför allt i Långviksmon, där det för några år sedan startades en sådan industri, vilket företagareföreningen också har pekat på.

När man under några år har deltagit i arbetet inom en företagareförening och skaffat sig någon kännedom om näringslivet i länet, får man nog klart för sig att det finns tillräckligt mycket av cementindustri och liknande i detta län. Skapades ytterligare några sådana industrier, skulle det leda till att man slog ihjäl någon annan, redan befintlig industri, och att bedriva en sådan politik vore väl oklokt. Arbetsmarknadsstyrelsen har fäst uppmärksamheten vid de svårigheter som existerar för ifrågasvarande industrier, och arbetsmarknadsstyrelsen, som väl känner förhållandena där uppe, har alldeles rätt i sin bedömning. Styrelsen har även pekat på de utredningar beträffande anläggande av s. k. sötvattenstunnlar som för närvarande bedrivs med mycket stor kraft och fart. Detta är ett mycket stort projekt som man skall försöka genomföra genom samarbete mellan kommuner och statliga myndigheter, i detta fall arbetsmarknadsstyrelsen. Det syftar till att ge befintliga cellulosaindustrier tillgång till

lämpligt vatten, vilket är ett livsvillkor för den framtida utvecklingen, eftersom tillverkningens kvalitet är beroende av vattnets beskaffenhet.

Jag har varit med i det kommunala livet och diskuterat dessa frågor, och jag har därvid blivit på det klara med att de måste lösas så småningom och i god samverkan mellan kommunala myndigheter, länsmyndigheterna och de statliga myndigheterna, främst arbetsmarknadsstyrelsen. Det är den vägen man måste gå för att skapa förutsättningar för ett tillräckligt differentierat näringsliv där uppe. Kommunalmännen arbetar oförtrutet på att lösa det problemet, och delvis har man redan lyckats. Härom året motionerade herr Öhman eller någon av hans partikamrater om att en traktorfabrik skulle förläggas till Ådalen. Jag förstår inte nyttan av sådana motioner, vilkas förslag man på förhand vet inte går att realisera. Vill man ge denna bygd och Norrland över huvud ett handtag i avsikt att göra dess näringsliv så rikt att det kan suga upp den tillkommande arbetskraften, så att den slipper söka sig söderut, måste man gå andra vägar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Förslag till sjukhuslag m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjukhuslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 19 december 1958 dagtecknad proposition, nr 19 år 1959, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl.

Förslag till sjukhuslag m. m.

Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) sjukhuslag; samt
- 2) lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Den nya sjukhuslagen hade föreslagits avse all sjukvård på landstingskommunala och kommunala sjukvårdsanstalter — såväl kroppssjukvård, inbegripet epidemivård, som mentalsjukvård — med undantag för vård av psykiskt efterblivna. Landstingskommunerna och de landstingsfria städerna skulle bli skyldiga att ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada, kroppsfel och barnsbörd, i den mån icke annan droge försorg om sådan vård.

Skyldigheten att ombesörja anstaltsvård skulle gälla gentemot dem, som voro bosatta inom sjukvårdsområdet eller som eljest under vistelse där blevo i behov av omedelbar vård. Huvudmännen skulle i princip även svara för transportkostnaderna vid överflyttning av patienter mellan olika sjukvårdsanstalter.

De föreslagna ändringarna i epidemilagen voro föranledda av utformningen av den nya sjukhuslagen och den nya hälsovårdsstadgan.

Lagförslagen voro avsedda att träda i kraft den 1 januari 1960.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till sjukhuslag var i nedan angivna delar av följande lydelse:

4 §.

Vid sjukhus, som befinnes lämpligt för ändamålet, skall sjukvård jämväl beredas vårdsökande, som icke är i behov av intagning på sjukhuset (*öppen vård*). Öppen vård skall företrädesvis avse sådan vård, som icke lämpligen kan erhållas annorstädes än på sjukhuset, och må bedrivas endast i den utsträckning, som med hänsyn till den slutna vården och övriga omständigheter bedömes skäligen.

Utan inskränkningar som nu sagts må vid sjukhus eller i anslutning till sjukhus inrättas särskild avdelning avsedd enbart för öppen vård.

5 § 6 mom.

Sjukhus benämnes *sjukhem* om det till huvudsaklig del är inrättat för vård av

a) långvarigt kroppssjuka, vilka äro i behov av sjukhusvård främst i form av personlig skötsel men icke lida av tuberkulos,

b) lättskötta psykiskt sjuka,

c) konvalescenter, eller

d) vårdbehövande, jämförliga med de i a) — c) nämnda.

Såsom avdelning av sjukhem må förlösningsshem inrättas.

9 § 2 mom.

Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse, vid vilket ärende av större vikt angående sjukhusväsendet är avsett att förekomma, skall kallas en av styrelsen därtill för viss tid utsedd överläkare vid styrelsen underställt sjukhus med rätt för honom att delta i överläggningarna men ej i beslutet samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse i stad som ej tillhör landstingskommun skola vidare kallas sjukvårdsdirektör, om sådan finnes, samt förste stadsläkaren eller motsvarande läkare, så ock efter stadsfullmäktiges bestämmande annan, som har att införa stadens styrelse föredraga sjukvårdsärenden. De äga delta i överläggningarna men ej i beslutet samt få sin mening antecknad till protokollet.

12 §.

Till sammanträde med direktionen skola sjukvårdsdirektör samt sjukhusdirektör, styresman, chefsläkare och sjukhusintendent kallas med rätt att delta i överläggningarna men ej i beslutet samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Enahanda befogenhet tillkommer ock överläkare, sjukstuguläkare och sjukhemsläkare, envar såvitt angår sjukvården å det sjukhus eller den avdelning därav som anförtrots honom, ävensom, såvitt angår sjukvårdspersonalen, den som närmast under sjukhusdirektör eller styresman handlägger frågor rörande denna personal.

Förslag till sjukhuslag m. m.

Vad sålunda stadgats skall äga tillämpning jämväl då sjukvårdsstyrelse fullgör åliggande som direktion.

13 §.

1 mom. Ledningen av sjukhus utövas under direktionen av en särskilt tillsatt *sjukhusdirektör* eller en läkare vid sjukhuset såsom *styresman*. Vid sjukhus med styresman skall dock ledningen av den ekonomiska förvaltningen tillkomma en *sjukhusintendent*. Utses annan än läkare till sjukhusdirektör, skall en läkare vid sjukhuset förordnas att såsom *chefsläkare* biträda sjukhusdirektören i medicinska angelägenheter.

Sjukhusdirektör och sjukhusintendent tillsätts och entledigas av sjukvårdsstyrelsen efter direktionens hörande. Styresman är den läkare, som ansvarar för sjukvårdens handhavande å sjukhuset, eller, om flera sådana läkare finnas, den av dem som förordnas till styresman. Dyligt förordnande meddelas, efter förslag av direktionen, av sjukvårdsstyrelsen för viss tid eller tills vidare. I samma ordning utses chefsläkare för viss tid, högst fyra år, varvid dock sjukhusets överläkare, om flera sådana finnas, skola beredas tillfälle att yttra sig över direktionens förslag.

2 mom. Om särskilda skäl äro därtill, må flera sjukhus ställas under ledning av en sjukhusdirektör eller en styresman. Sjukhusintendent må ock vara gemensam för flera sjukhus.

Sjukvårdsstyrelsen må besluta, att sjukhusintendent icke skall tillsättas vid sjukstuga, tuberkulossjukstuga, epidemiskjukstuga, förllossningshem eller sjukhem. Finnes icke sjukhusintendent vid sådant sjukhus, ankommer på sjukvårdsstyrelsen att bestämma, huru de åligganden som eljest tillkomma sjukhusintendent skola fullgöras.

14 § 1 mom.

I stad som ej tillhör landstingskommun må såsom högsta chef närmast under sjukvårdsstyrelsen för förvaltning av de av staden drivna sjukhusen anställas en *sjukvårdsdirektör*. Där sjukvårdsdirektör finnes, skola sjukhusdirektör, styresman och sjukhusintendent handhava

sin förvaltning under sjukvårdsdirektörens ledning.

Sjukvårdsdirektör må i den omfattning och ordning Konungen bestämmer tilläggas uppgifter, som eljest ankomma på direktion, sjukhusdirektör, styresman eller sjukhusintendent.

22 § 1 mom. tredje stycket

Utän sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den, för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja sluten vård.

26 §.

Läkare eller annan vid sjukhus anställd befattningshavare må icke mottaga särskild ersättning för undersökning, behandling eller skötsel av där intagen person.

Läkare må ej heller mottaga särskild ersättning för åtgärd, som står i omedelbart samband med intagning å eller utskrivning från sjukhuset.

För öppen vård å sjukhus må läkare efter överenskommelse med huvudmannen uttaga särskild ersättning av den vårdsökande.

Övergångsbestämmelserna punkten 4

På framställning av sjukvårdsstyrelse äger Konungen medgiva, att lasarettsläkare, överläkare eller sjukstuguläkare må mottaga frivilligt tillbjuden ersättning för undersökning, behandling eller skötsel av person, som intagits å halvenskilt eller enskilt rum.

I Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) var 9 § så lydande:

Har fall av sjukdom, som i 2 § 1 mom. avses, inträffat inom *kommun*, skall, om hälsovårdsnämnden så påfordrar, å näst inträffande sön- eller helgdag från predikstolen kungöras att sådan sjukdom utbrutit samt därjämte lämnas uppgift om platsen för sjukdomsfallet ävensom kort anvisning om nödiga försiktighetsmått.

I anslutning till propositionen hade utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

Förslag till sjukhuslag m. m.

1) de likalydande motionerna nr 88 i första kammaren av herr *Åman* och nr 124 i andra kammaren av fröken *Höjer*;

2) de likalydande motionerna nr 164 i första kammaren av herr *Söderberg* och nr 215 i andra kammaren av herr *Jacobson* i Sala;

3) de likalydande motionerna nr 314 i första kammaren av herr *Bergh, Ragnar*, och nr 386 i andra kammaren av fru *Kristensson m. fl.*;

4) de likalydande motionerna nr 315 i första kammaren av herr *Kaijser* och nr 387 i andra kammaren av herr *von Friesen*;

5) de likalydande motionerna nr 316 i första kammaren av herr *Bergman* och fröken *Mattson* samt nr 388 i andra kammaren av fru *Sjövall* och herr *Kristensson* i Göteborg; samt

6) motionen 429 i andra kammaren av herr *Holmberg m. fl.*

I de likalydande motionerna I: 164 och II: 215 hade hemställts att riksdagen måtte — med frångående av Kungl. Maj:ts förslag i dessa delar — besluta

dels att 5 § 6 mom. i den nya sjukhuslagen skulle hava följande lydelse:

»Sjukhus benämnes sjukhem om det till huvudsaklig del är inrättat för vård av

a) långvarigt kroppssjuka, ... förlossningshem inrättas.»

dels att 9 § 2 mom. samma lag skulle hava följande lydelse:

»Till sammanträde med sjukvårdsstyrelse i stad, som ej tillhör landstingskommun, skola kallas sjukvårdsdirektör ... till protokollet.»

dels att 12 § samma lag skulle hava följande lydelse:

»Till sammanträde med direktionen skola sjukvårdsdirektör samt sjukhuschef och chefsläkare kallas med rätt att delta i överläggningar men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

Enahanda befogenhet tillkommer också överläkare, sjukstuguläkare och sjuk-

hemsläkare, envar såvitt angår sjukvården å det sjukhus eller den avdelning därav som anförtrotts honom.

Vad sålunda ... som direktion.»

dels att 13 § samma lag skulle hava följande lydelse:

»1 mom. Ledningen av sjukhus utövas under direktionen av en särskilt tillsatt sjukhuschef. Utses annan än läkare till sjukhuschef, skall en läkare vid sjukhuset förordnas att såsom chefsläkare biträda sjukhuschefen i medicinska angelägenheter.

Sjukhuschef tillsättes och entledigas av sjukvårdsstyrelsen efter direktionens hörande. Chefsläkare utses, efter förslag av direktionen, av sjukvårdsstyrelsen för viss tid, högst fyra år. Sjukhusets överläkare, om flera sådana finnas, skola beredas tillfälle att yttra sig över direktionens förslag.

2 mom. Om särskilda skäl äro därtill, må flera sjukhus ställas under ledning av en sjukhuschef. Sjukvårdsstyrelse må besluta, att sjukhuschef icke skall tillsättas vid sjukstuga, tuberkulosjukstuga, epidemisjukstuga, förlossningshem eller sjukhem. Finnes icke sjukhuschef vid sådant sjukhus, ankommer på sjukvårdsstyrelsen att bestämma, huru de åligganden som eljest tillkomma sjukhuschef skola fullgöras.»

dels att 14 § 1 mom. samma lag skulle hava följande lydelse:

»I stad som ej tillhör landstingskommun må såsom högsta chef närmast sjukvårdsstyrelsen för förvaltning av de av staden drivna sjukhusen anställas en sjukvårdsdirektör. Där sjukvårdsdirektör finnes, skall sjukhuschef handhava sin förvaltning under sjukvårdsdirektörens ledning.

Sjukvårdsdirektör må i den omfattning och ordning Konungen bestämmer tilläggas uppgifter, som eljest ankomma på direktion eller sjukhuschef.»

dels att punkt 4 i förslaget till övergångsbestämmelser till den nya sjukhuslagen skulle utgå med härav följande omnumreringar av efterföljande punkter,

Förslag till sjukhuslag m. m.

dels ock att i lag om ändring i epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443) skulle förordnas, att jämväl 9 § sistnämnda lag skulle upphöra att gälla.

I de likalydande motionerna I: 314 och II: 386 hade hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till sjukhuslag måtte

1) besluta låta § 26 utgå;

2) besluta göra ett tillägg till 22 §, 1 mom., tredje stycket, av följande lydelse: »Utan sådant medgivande må dock i undantagsfall annan vårdökning inlagas då speciella skäl härför föreligger.»

I de likalydande motionerna I: 315 och II: 387 hade föreslagits, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag till sjukhuslag skulle

1) besluta låta § 4, andra stycket, utgå,

2) besluta utbyta tjänstebenenämningen »underläkare» mot »avdelningsläkare»,

3) uttala sig till förmån för en väsentlig ökning av antalet biträdande överläkare.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte bifalla förvarande proposition, nr 19;

B. att yrkandet under 3 i motionerna I: 315 och II: 387 måtte anses besvarat genom vad utskottet i utlåtandet anförde; samt

C. att motionerna I: 315 och II: 387, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut hemställt, ävensom motionerna I: 88 och II: 124, I: 164 och II: 215, I: 314 och II: 386, I: 316 och II: 388 samt II: 429 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motiveringen hade utskottet vid avsnittet »V. Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Slutna vård» å s. 43 i det tryckta utlåtandet yttrat bland annat:

»Landstingskommuners vårdskyldighet omfattar härigenom i allmänhet icke svenska medborgare, som är bosatta utomlands, även om de — såsom fallet är med dem som på grund av offentlig tjänst är bosatta utomlands — är kyrkobokförda här i riket. Direktionen för de statliga sjukhusen i Stockholm (karolinska sjukhuset och serafimerlasaretet) har emellertid åtagit sig att tills vidare, i mån av tillgång till vårdplatser, bereda utomlands bosatta svenska medborgare vård. Därvid skall för närvarande tillämpas en taxa om fem kronor om dagen för vård å allmän sal.»

Vid avsnittet »IX. Förvaltningsorganen» hade utskottet å s. 65 i det tryckta utlåtandet anförde bland annat:

»Mot de i propositionen föreslagna reglerna om direktions har utskottet i princip intet att erinra. Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att delta i direktions sammanträden, också bör kallas till ifrågakvarande sammanträden.»

Reservationer hade avgivits

I. vid 4 § sjukhuslagen

av herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet i anledning av yrkandet under 1 i motionerna I: 315 och II: 387 bort hemställa, att 4 § andra stycket måtte få följande lydelse:

»Öppen vård må anordnas jämväl å särskild avdelning vid eller i anslutning till sjukhus.»;

II. vid 22 § sjukhuslagen

av herrar *Sunne, Mannerskantz, Edström, Jacobsson* i Tobo, *Hamilton* och *Anderson* i Sundsvall, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet i anledning av yrkandet under 2 i motionerna I: 314 och II: 386 bort hemställa, att 22 § 1

Förslag till sjukhuslag m. m.

mom. tredje stycket måtte få följande lydelse:

»Utan sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den, för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja sluten vård. Undantagsvis må intagning dock ske jämväl i andra fall, där läkare som i 21 § första stycket sägs finna synnerliga skäl därtill föreligga.»

III. vid 26 § sjukhuslagen

av herr *Hamilton*, som ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet med tillstyrkande av yrkandet under 1 i motionerna I: 314 och II: 386 bort hemställa, att 26 § måtte utgå ur förslaget till sjukhuslag;

IV. i anledning av utskottets yttrande vid avsnittet »V. Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Sluten vård»

av herrar *Sunne*, *Mannerskantz*, *Edström*, *Jacobsson* i *Tobo*, *Hamilton* och *Anderson* i *Sundsvall*, vilka ansett, att till det stycke, som började med orden »Landstingskommuners vårdskyldighet» och slutade med orden »allmän sal» (s. 43), bort fogas text av följande lydelse:

»Dessa möjligheter till vård utgör enligt utskottets uppfattning ett mindre tillfredsställande provisorium. De svenska medborgare, som på grund av offentlig tjänst är bosatta utomlands, samt medlemmar av deras familjer, som sammanbor med dem i utlandet, borde ha möjlighet att erhålla sjukhusvård inom ett landstingsområde, där de har något slag av personlig anknytning. Samma borde gälla även för andra svenska medborgare, som är anställda hos nämnda utlandssvenskar och är medlemmar av dessas hushåll. Antalet personer, som kan komma i fråga för sådan sjukhusvård, är mycket begränsat, och de ekonomiska konsekvenserna av en bestämmelse om dylik rätt till vård torde för landstingskommunerna bli obetydliga. Utskottet förväntar sig därför att Kungl. Maj:t snarast utreder denna fråga och framlägger förslag i ämnet. Frågan om vårdskyldighet mot utlandssvenskar i

allmänhet torde däremot böra lösas i annat sammanhang.»

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Sunne*, *Mannerskantz*, *Edström*, *Jacobsson* i *Tobo*, *Hamilton* och *Anderson* i *Sundsvall*, beträffande det i motionerna I: 315 och II: 387 framställda yrkandet, att tjänstebenenämningen »underläkare» skulle utbytas mot »avdelningsläkare».

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts, att föredragningen av nu ifrågavarande utlåtande skulle ske punktvis. Vid punkten A skulle därvid föredragas först vardera av de i punkten tillstyrkta lagförslagens paragrafer och där så erfordrades moment- och styckevis, med övergångsbestämmelser, ingress och rubrik sist, samt därefter utskottets hemställan. Vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstode överläggning, skulle denna få omfatta utlåtandet i dess helhet.

I enlighet härmed föredrogs nu

Punkten A

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till sjukhuslag

1—3 §§ och 4 § första stycket

Godkändes.

4 § andra stycket.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att överlämna några rosor till inrikesministern för ett i stort sett gott förslag till ny sjukhuslag. Det visar att han nu liksom tidigare i sin verksamhet som inrikesminister på ett utomordentligt sätt omsätter sina erfarenheter från ett mångårigt landstingsarbete. Men rosor har ju också taggar, och därför skall jag även komma med några erinringar och invändningar på vissa punkter.

Andra lagutskottet betonar i sitt utlåtande de svårigheter som föreligger när det gäller att åstadkomma en entydig definition av begreppet långvarigt sjuka. Det är på samma sätt med inrikesministern, som tycks ha velat få fram en

Förslag till sjukhuslag m. m.

avgränsning mellan å ena sidan akut-sjukvården och å andra sidan vården av de långvarigt sjuka. De erfarenheter jag har gjort under mitt arbete inom lands-tinget visar emellertid att den avgräns-ningen inte vållar huvudmännen några större bekymmer. Då är det betydligt mer bekymmersamt när det gäller av- gränsningen mellan å ena sidan vården av långvarigt sjuka och å andra sidan kommunernas åldringsvård. Det förhål- ler sig på det sättet att man allt mer övergår till att förlägga vårdhemmen för de långvarigt sjuka i anslutning till la- saretten. Därför sker ett allt mer intimt och smidigt samarbete mellan akutsjuk- vården och vården av de långvarigt sju- ka, och detta är i och för sig en god sak.

Vår erfarenhet säger oss emellertid, att det är betydligt svårare att göra en avgränsning mellan åldringsvården och vården av de långvarigt sjuka. Framför allt när man har försökt att aktivisera vården av de långvarigt sjuka har man stött på många svårigheter. När vi för- söker att bereda plats på sjukhem åt långvarigt sjuka, som genom behandling skulle kunna bli effektivt förbättrade, kommer det ofta krav framför allt från ålderdomshemmen att man där skall ta in personer, som man där inte har möj- lighet att ge den erforderliga vården. Lä- karna på sjukhemmen strävar också ef- ter att få hand om så många patienter som möjligt, exempelvis sådana som drabbats av någon lindrig hjärnblödning eller som lider av cancer. Men detta stö- ter på patrull, därför att platsantalet är för litet. På sjukhemmen ligger det många patienter, som mycket väl i stäl- let skulle kunna vårdas på ålderdoms- hemmen. Det är visserligen patienter som är i behov av personlig skötsel — om man med personlig skötsel menar hjälp för att tvätta sig, kamma sig eller många gånger kanske också för att ma- tas — men de behöver inte ta upp en plats på sjukhemmen, framför allt inte i dagens läge, när vi har en så oerhört stor brist på vårdplatser.

Den definition, som man nu kommit fram till inom inrikesdepartementet och

utskottet, är icke tillfredsställande. När man där fått med uttrycket »personlig skötsel», så tror jag att det av företrä- darna för socialvården kommer att tas som intäkt för att vi på våra sjukhem skall ta in patienter, som i själva verket mycket väl under den rådande bristen på vårdplatser i stället skulle kunna vår- das på ålderdomshem.

Man har i utskottsutlåtandet anmärkt, att vi motionärer inte velat göra en av- gränsning gentemot tbc-sjuka patienter. Men det är väl självklart, att icke någon läkare — vare sig det står i lagen eller icke — lägger in en patient med tuber- kulos i ett smittsamt skede på ett sjuk- hem. Däremot kan jag inte förstå, varför man inte på ett sådant sjukhem skulle kunna ta in en patient, som icke befin- ner sig i ett smittsamt skede. Därför tror jag att denna farhåga är ogrundad.

Frågan om läkares deltagande i sjuk- vårdsstyrelsernas arbete är en annan punkt, där jag skulle vilja göra några erinringar. Förste provinsialläkaren är ju redan med i detta arbete, men nu föreslås det här i lagen att dessutom ytterligare en lasarettsläkare skulle till- komma. Jag måste fråga mig — och det har också gjorts i annat sammanhang i detta ärende — var man över huvud ta- get skall få tag i en sådan verkligt sak- kunnig läkare, vilkens erfarenhet kan omspanna alla de olika fält, som det här kan bli fråga om. Jag vill klart säga ifrån, att den mannen eller kvinnan helt enkelt inte finns. Det är givet att det, oavsett om det finns en lagbestäm- melse eller inte, vid planeringen av ett lasarett eller när det gäller att taga ett initiativ till ytterligare sjukvårdsplatser inom landstingsområdena ligger i hu- vudmännens intresse att få kontakt med den sakkunskap, som är nödvändig. Men våra erfarenheter har gjort oss på det klara med, att det är fullkomligt otänk- bart att finna en enda läkare, som man i det sammanhanget kunde vända sig till, utan man måste vända sig till flera sakkunniga.

Vi håller för närvarande på att plane- ra ett nytt centrallasarett i Västerås, vil- ket kommer att kosta mellan 40 och 50

Förslag till sjukhuslag m. m.

miljoner kronor. Det är inte tänkbart att man för en sådan sak skulle kunna få fram endast en läkare som rådgivare, och därför har vi också i vårt fall sökt kontakt med flera läkare. Dessa fungerar som en rådgivande nämnd av sakkunniga för vårt arbete. Självfallet går det till på samma sätt vid övriga lasarett. Framför allt tar man givetvis, vilket också skett för vår del, kontakt med vederbörande avdelningsläkare.

Jag finner det därför fullkomligt onödigt att införa en sådan bestämmelse som den jag här avser i sjukhuslagen.

Dessutom är det ju ett ganska vagt uttryck när man här säger, att dessa läkare skall deltaga i behandlingen av ärenden av större vikt för sjukhusväsendet. Här uppkommer också frågan i vilka ärenden dessa läkare skall inkallas för att medverka. Om man vid ett lasarett skall bygga en ny panncentral är detta självklart också en fråga av större vikt för sjukhusväsendet, men man kan fråga sig vad man har för glädje av att inkalla en läkare som sakkunnig i just det det sammanhang. Jag kan över huvud taget inte förstå, vad det skall tjäna till att ställa direktiv till sjukhusens huvudmän om vilka sakkunniga man skall anlita i olika sammanhang.

Det är på samma sätt i en annan paragraf som gäller sjukhusdirektionens sammanträden. I denna säger man, att husmodern eller den som har att sköta personalvårdsärendena skall ha rätt att delta i överläggningarna. Jag finner det alldeles självklart att sjukhusdirektionerna, i det fall det på deras sammanträden förekommer frågor, där det är nödvändigt att ta del av husmors erfarenheter, utan vidare inkallar henne, även om gällande sjukhuslag inte innehåller någon föreskrift därom. Över huvud taget finner jag det svagt, att man inte kan visa huvudmännen så stort förtroende att de själva får rätt att avgöra, vilka som skall inkallas till direktionssammanträdena och sjukhusstyrelsernas sammanträden. I det fallet verkar det i någon mån som om man träffat en kompromiss — inrikesministern tycks i viss utsträckning ha givit efter för yrkanden från bl. a.

medicinalstyrelsen och Läkareförbundet.

Andra lagutskottet har inte på något sätt förbättrat denna sak utan snarare gjort den sju resor värre. Utskottet behandlar frågan om överläkarnas rätt att delta i direktionssammanträdena. Enligt lagen skall dessa läkare ha rätt att närvara vid sådana sammanträden, där frågor som gäller deras avdelningar skall behandlas. Det är ju också rätt vanligt att överläkarna får delta i behandlingen av sådana ärenden, och det är i och för sig riktigt. Utskottet skjuter emellertid in sig på en sak i detta sammanhang och säger: »Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att deltaga i direktionens sammanträden, också bör kallas till ifrågavarande sammanträden.»

Vad kan då inträffa? Ja, vi kan som exempel ta ett sådant lasarett som centrallasarettet i Västerås. Vid ett sammanträde där skulle alltså delta sju förtroendemän och ungefär 20 tjänstemän. Det skulle vara fullkomligt abnormt att ha det ordnat på det sättet. Ännu värre skulle det bli exempelvis vid karolinska sjukhuset i Stockholm, där i sådant fall ett 80-tal läkare skulle delta i sammanträdena.

Vad tjänar det över huvud taget till att föreslå införandet av en sådan paragraf? Det är därför av stor vikt att riksdagen beslutar att för sin del inte godta utskottets skrivning på denna punkt.

En annan fråga gäller sjukhusförvaltningen. I det fallet finns två former: dels större sjukhus med särskild sjukhuschef, dels mindre sjukhus, där man förordar bibehållandet av den gamla förvaltningsformen med en styresman och en syssloman. Med de erfarenheter jag har från sjukhusförvaltningen anser jag, att det senare systemet medför en onödig dualism mellan styresmannen och sysslomannen. Detta problem bör bringas ur världen genom en klarare avgränsning av arbetsuppgifterna. Jag kan inte finna något skäl till att man inte skulle kunna ha precis samma anordning beträffande förvaltningen på de mindre lasarett som på de större.

Förslag till sjukhuslag m. m.

Visserligen kan det tills vidare vara så när det gäller de mycket små, odelade lasaretten, att man inte har tillräckligt kvalificerade sysslomän. Men utvecklingen går dithän, att vi får allt färre odelade lasarett och allt flera normallasarett. Normallasaretten är av sådan storlek, att det där krävs en god ekonomisk ledning. Jag tror det skulle vara betydligt bättre om dessa lasarett hade precis samma möjligheter som de stora sjukhusen när det gäller förvaltningen och att de alltså finge en sjukhuschef. Jag anser för min del, att denne bör vara en man eller kvinna med god ekonomisk utbildning. Det är alldeles självklart, att denne sjukhuschef inte på något sätt kan få blanda sig i de rent medicinska angelägenheterna. De bör tillkomma den läkare, som har till uppgift att vara medicinsk chef vid sjukhuset.

Jag övergår nu till frågan om »frivilligt tillbud ersättning». I utskottsutlåtandet talas om »så kallad» frivilligt tillbud ersättning, och det kanske är ett riktigare uttryck, eftersom man kan fråga sig om det här alls gäller en frivilligt tillbud ersättning. Vi skryter med att vi i detta land har betydligt bättre ordnade förhållanden när det gäller sjukhusvården än exempelvis Amerika, varifrån vi kan få höra skräckskildringar om hur mycket det kostar att vårdas på sjukhus. Vi är emellertid inte helt fria i detta land heller från sådana tendenser, som finns i Amerika. Jag tvekar inte att i detta sammanhang använda ett så pass kraftigt ord som skandal. Jag vill rent ut också säga, att det är kränkande för rättsmedvetandet att den som kan lägga pengar på bordet kan bli hjälpt av läkare, medan den medellöse lämnas åt sitt öde.

Har vi det nu på det sättet här i landet? Ja, det har vi, ty medan exempelvis Landstingsförbundet med sina läkare har överenskommit om evalveringsersättning, som innebär att läkarna inte längre har rätt att på enskilda rum motaga vad som kanske kan kallas »tillbud ersättning», har exempelvis Stockholms stad inte åstadkommit en sådan överenskommelse. Det innebär att pa-

tienter, som är i behov av specialvård i Stockholm ibland inte kan få den utan att betala stora belopp. Vi har vid flercaldiga tillfällen i vårt förvaltningsutskott fått framställning från patienter, som vårdats vid sjukhus i Stockholm, med hemställen om att vi skulle betala ut ersättningar, som i och för sig är mycket stora, till läkare i Stockholm.

Jag skulle kunna anföra några exempel. Vi hade för något år sedan ett ärendе, som gällde en kvinna, vilken väntade barn och behövde opereras för en speciell åkomma. Hon remitterades till sjukhus i Stockholm. Där meddelades, att det skulle ta ungefär sex månader, innan han kunde opereras. Ja, om sex månader skulle den kvinnan och hennes väntade barn inte längre finnas i livet. Samtidigt fick hon meddelande om att om hon i stället ville lägga in sig på ett privat sjukhus i Stockholm, skulle samma läkare, som skulle operera på det offentliga sjukhuset i staden, göra det omedelbart, men det kostade också mycket pengar. Nu begärde man från förvaltningsutskottets sida, att vi skulle betala den här ersättningen. Vi ansåg oss av principiella skäl inte kunna göra det, ty vi ville inte vara med om att uppmuntra sådana saker. Det klarade sig ändå genom en frivillig insamling i kvinnans hemort, men jag tycker att det är rent ut sagt upprörande, att sådana förhållanden kan få råda här i vårt land.

Detta är inte något enstaka fall, ty för någon månad sedan hade förvaltningsutskottet en ny framställning av samma slag från en annan patient vid ett annat sjukhus i Stockholm, där vederbörande fick samma svar. Hon skulle lägga in sig på allmän sal på detta sjukhus i Stockholm, men då skulle patienten inte kunna opereras omedelbart utan det skulle ta rätt lång tid. Operationen var av brådskande natur, och det sades därför, att om hon i stället lade in sig på helenskit rum, skulle operationen kunna utföras omedelbart. Ja, det kostade kvinnan 1 616 kronor att få operationen utförd på det sättet. Då måste man ändå fråga sig: Är det riktigt, att vi skall ha det ordnat på det sättet? Jag har därför

som motionär ansett det nödvändigt, att den övergångsbestämmelse, som inrikesministern här föreslår och som möjliggör att man fortsätter med denna trafik här i Stockholm och på andra sjukhus, slopas; det är helt enkelt nödvändigt att så sker.

Det är en annan sak som jag vill ta upp i detta sammanhang. Jag har inte berört den i motionen, men jag vill säga några ord till inrikesministern på denna punkt. Det gäller frågan om hur man skall förfara när man skall uppföra ett sjukhus. Inrikesministern förklarar att han anser det nödvändigt, att medicinalstyrelsen och i vissa fall centrala sjukvårdsberedningen får möjlighet att yttra sig om dessa frågor. Jag tycker nu att denna paragraf hade kunnat utgå, ty när våra landsting och övriga sjukhushuvudmän bygger sjukhus, anlitar de den bästa möjliga sakkunskap i fråga om sjukhusarkitektur och tar även kontakt med läkare, så som jag tidigare anfört. Därför borde det inte längre vara nödvändigt att ha denna bestämmelse kvar. Jag har i min motion inte gjort någon framställning om att bestämmelsen skall tas bort, men det borde vara tämligen klart, att om denna verksamhet skall fortgå, bör den vara av rådgivande natur och inte bedrivas på det sätt som nu sker.

I fråga om fastställandet av sjukvårdsplaner har departementschefen den uppfattningen, att fastställandet bör ske så enkelt och smidigt som möjligt. Jag tycker att detta borde gälla även i fråga om byggnadsplanerna för våra sjukhus, men när ett ärende ligger hos en central myndighet i tre års tid, kan man inte säga att förfarandet är enkelt och smidigt. Jag skulle därför vilja vädja till inrikesministern, att han undersöker hur sådana frågor handlägges uppe hos de centrala myndigheterna — i detta fall centrala sjukvårdsberedningen och medicinalstyrelsen. Jag vill vitsorda, att det i andra sammanhang kan gå mycket enkelt och smidigt till hos båda dessa institutioner — det har jag färskra erfarenheter av — men jag har tyvärr också erfarenheter av att det inte går så smidigt och enkelt

till, och där bör inrikesministern se till att det blir en förändring.

Slutligen vill jag, herr talman, ta upp en sak som kan betraktas som mindre väsentlig, och den gäller en bestämmelse, som finns kvar i epidemilagen. När nu epidemilagen har blivit föremål för ändring, tycker jag att inrikesministern borde ha passat på att slopa bestämmelsen om kungörelseförfarandet. Andra lagutskottet är ense med motionärerna om att denna paragraf saknar praktisk betydelse, men varför skall man då i en lagstiftning ha kvar en bestämmelse, som saknar praktisk betydelse? Bestämmelsen innebär, att om hälsovårdsnämnden så påfordrar skall i kyrkan från predikstolen uppläsas att epidemisk sjukdom inträffat, och epidemibacillerna skall således här drivas på flykten. På landsbygden kan det i kyrkan finnas präst, klockare, kyrkvaktmästare och kanske ett par åhörare på gudstjänsterna, och det är klart att det kan anses värdefullt att dessa får reda på att det finns en epidemi i socknen och att de får möjlighet att sprida kungörelsens innehåll vidare och framför allt meddela de anvisningar som hälsovårdsnämnden i denna kungörelse lämnar för att man skall kunna vidta nödvändiga försiktighetsåtgärder. Men sannolikt är det så, att denna epidemi spridits ganska långt, innan detta kungörelseförfarande blivit verksamt, och jag vill då fråga, om inte inrikesdepartementet kommit underfund med att det finns andra och säkrare kanaler för ett kungörelseförfarande än att låta det hela uppläsas från predikstolen. Jag är säker på att man gjort det, ty detta har visat sig i andra sammanhang när det gällt kommunala kungörelser. Jag anser att man, när man ändå varit tvungen att ändra på epidemilagen, också borde ha tagit bort denna mycket oviktiga bestämmelse.

Herr talman! Jag skall sluta med detta och återkommer sedan med mina yrkanden på de olika punkterna.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Att hjälpa sjuka, sårade orh skadade har alltid varit mänsklig-

Förslag till sjukhuslag m. m.

hetens främsta humanitära uppgift. Även i vår tid, när sjukvården, särskilt sjukhusvården, blivit så betydelsefull sektor i samhällsekonomin, får man inte glömma bort detta. Sjukvårdens uppgift är alltid främst humanitär. Att den kostar stora pengar kompenseras av att den även ger mycket. För varje övervunnet invalidtillstånd vinner samhället tiotusentals kronor i minskade hjälputgifter och tillkomst av arbetskraft. Investeringarna är därför i allmänhet mycket räntabla.

Det centrala men även det dyrbaraste inom sjukvården är sjukhusen. De lagar och förordningar, som reglerar deras drift, är föråldrade, och därför har en ny sjukhuslag länge varit av nöden. Det förslag till en ny sådan, som sjukhuslagstiftningskommittén framlade år 1956, var emellertid ur många synpunkter olyckligt och väckte stark kritik, främst ur den nyssnämnda grundläggande synpunkten: sjukhuset får inte betraktas som ett ämbetsverk eller en ekonomisk institution; den humanitära vården av sjuka och skadade är sjukhusets verkliga funktion att utveckla den till högsta fulländning på de grundvalar, som medicinsk och övrig vetenskap bygger.

Förslaget till sjukhuslag i den nu framlagda propositionen är både sakligt och formellt avgjort bättre. Man har tagit hänsyn till kritiken, och förhandlingar har ägt rum med berörda personalorganisationer, i främsta rummet Läkareförbundet. Konsekvenserna av så genomgripande förändringar, som detta lagförslag innebär, är dock svåröverblickbara. Man får blott hoppas på ett klokt handhavande av myndigheterna.

Det viktigaste i den nya, föreslagna lagen är att huvudmännen får ansvaret jämväl för den öppna vården vid sjukhusen samt att, då det gäller sjukhusläkarnas ställning, det ej längre blir någon skillnad mellan sluten och öppen vård. Principiellt är här utskottet enigt med departementschefen om att den slutna vården utgör sjukhusens huvudsakliga uppgift och att den öppna vården inte får utbyggas i sådan omfattning, att den slutna vården därigenom

eftersättes. Huvudmännens skyldigheter att bereda öppen vård begränsas till sådan vård, som kräver anlitande av sjukhusens högt kvalificerade läkare och dyrbara utrustning, d. v. s. specialistvård. Man slår på så sätt vakt om de sjukas intressen, det fria läkarvalet, den goda familjeläkarinstitutionen och nödvändigheten av att ha en god öppen vård utanför sjukhusen, särskilt med hänsyn till behovet av läkarhjälp i hemmen. Men man slår även vakt om huvudmännens intresse av minsta kostnader.

Dessa stadganden, som återfinnes i 4 §, första stycket, och till vilka såväl departementschefen som utskottet givit sin anslutning, synes emellertid upphävas eller göras mindre effektiva genom det föreslagna stadgandet i samma paragrafs andra stycke: »Utan inskränkning av vad nu sagts må vid sjukhus eller i anslutning till sjukhus inrättas särskild avdelning avsedd endast för öppen vård.» Departementschefens motivering för detta förslag är ohållbar, ty den hänvisar bara till de fristående poliklinikerna i Göteborg, vilka ju ej hör till sjukhus och därför inte omfattas av denna lag. Styckets formulering är också oklar. Det framgår inte minst av att det uppfattats konträrt olika i de båda motionsparen I: 315 och II: 387 samt I: 316 och II: 388. Reservanterna anser därför, att 4 §, andra stycket, bör erhålla en formulering, som bättre täcker vad som avses. De föreslår följande formulering: »Öppen vård må anordnas jämväl å särskild avdelning», d. v. s. med uteslutande av de mot första stycket kontroversiella orden »utan inskränkning av vad nu sagts». En sådan formulering är avgjort att föredra, och mitt första yrkande gäller därför bifall till reservationen nr 1, vilken således innebär en annan formulering av § 4.

Även på en annan punkt synes formuleringen av den föreslagna lagen mindre lycklig, här ur tidigare nämnd humanitär synpunkt. Det gäller 22 §, 1 mom., tredje stycket, där det står: »Utan sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den,

för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja sluten vård.» Någon sådan förbudsparagraf för den intagande läkaren att intaga en sjuk eller skadad finns ej i nuvarande lagstiftning. Det gäller ju inte heller någon för huvudmannen ekonomisk fråga av väsentlig art. Sjuka av denna typ debiteras utomlänsavgift, vilken i huvudsak täcker kostnaden. Ur humanitär synpunkt är det emellertid en ytterst betydelsefull detalj, även om det inte rör sig om så många fall. Det kan gälla en vid sjukvårdsinrättningarna eller huvudmannens kansli anställd, som önskar en mer diskret behandling av sitt lidande, det må gälla ett psykiskt problem eller en abort, för att ta ett par exempel. Inte önskar vederbörande i sådana fall ett officiellt förfarande med beslut av sjukvårdsstyrelsen eller av denna befullmäktigad tjänsteman. Det kan gälla familjära problem av ömtålig art, det kan i vissa fall gälla ett personligt förtroende mellan läkare och patient. Såsom paragrafavsnittet nu utformats, har det en klart inhumanitär prägel, som är främmande för vårt sjukhusväsen. Kommer det med i lagen, blir resultatet samvetskonflikter för många läkare — mellan läkare och en inhuman lag som strider mot varandra. Den formulering som reservanternas föreslår är ur humanitär synpunkt tillfredsställande och ur ekonomisk synpunkt för huvudmännen helt godtagbar, det gäller undantagsfall, för vilka huvudmännen får kostnaderna i stort sett täckta. Reservanternas föreslår därför följande utformning av 22 §, 1 mom., tredje stycket: »Utan sjukvårdsstyrelsens medgivande må å sjukhus ej heller intagas annan än den, för vilken huvudmannen jämlikt denna lag eller enligt avtal har att ombesörja sluten vård. Undantagsvis må intagning dock ske jämväl i andra fall, där läkare som i 21 § första stycket sägs finner synnerliga skäl därtill föreligga.»

Jag vill här yrka bifall till reservation nr 2, som föreslår denna formulering av 22 §.

Jag kommer så till tvenne reservations-

Förslag till sjukhuslag m. m.
vis framförda förslag till ändrad motivering. Det ena gäller svenska medborgare, som är bosatta utomlands, det andra gäller underläkarnas krav på en med tjänsten mera adekvat titel.

1) I det förra fallet är det så, att karolinska sjukhuset och serafimerlasaretet åtagit sig att tills vidare bereda utomlands bosatta svenska medborgare vård till en taxa av fem kronor om dagen på allmän sal. Detta är dock bara ett provisorium, och därför hemställs i den av reservanternas föreslagna ändrade motiveringen om skyndsamt utredning på denna punkt. Den större och svårare frågan om utlandssvenskarnas sjukvård i allmänhet bör även lösas. Om man godtar vad reservanternas föreslår i reservation nr 4, säger riksdagen ifrån, att den önskar en utredning om saken. Vi måste också tänka på våra utomlands bosatta svenskar och deras intressen, då det gäller sjukvården.

Jag vill därför yrka bifall till reservation nr 4 och däri föreslagna ändrade motivering.

2) I det senare fallet dras vi i Sverige med en i andra länder för länge sedan övergiven titel. Vi har fått den ifrån Tyskland, det enda land där den tidigare har använts, från oss har den i någon mån kommit över till finlandssvenskt språkbruk. I Tyskland är den nu för länge sedan övergiven. Hos oss har vi brukat ta bort termen »under» i annan titulatur, det finns ej ett enda sakskaal för att som ett undantag bibehålla titeln »underläkare». I lagtexten bör den utbytas mot »avdelningsläkare».

Mot detta har man invänt, att på våra servicekliniker skulle namnet inte vara adekvat, eftersom där inte finns några vårdavdelningar. Men även där är vederbörande läkare ansvarig, inte för en vårdavdelning utan i stället för en viss sektion eller avdelning av det gemensamma arbetet. Även där vore det fullt berättigat att använda uttrycket avdelningsläkare.

Av tekniska skäl avstår jag från att yrka bifall till den av mig förordade motiveringen på denna punkt. Jag hoppas dock att man skall ta hänsyn till den

Förslag till sjukhuslag m. m.

åsikten och till vederbörande läkares önskemål i det praktiska handhavandet av dessa bestämmelser i framtiden.

Jag skulle också vilja säga ett par ord i anledning av vad herr Söderberg nyss sade. Jag ville först reagera inte så litet emot hans framställning av den köbildning, som förefinns vid specialkliniker i Stockholm. Det är helt naturligt så i hela världen, att där man har högststående specialkliniker, samlas alltid de sjuka framför dessa, och alla kan inte omedelbart tas in. Av detta drog herr Söderberg slutsatser, som jag anser både överdrivna och oriktiga. Det är här inte fråga om läkarnas ekonomiska intressen, utan det är fråga om att praktiskt kunna ordna denna högststående specialvård för så många sjuka som behöver den. Det är inte läkarna utan sjukvårdshuvudmännen, som skall ordna med den saken. Att det sedan därför att huvudmännens anordningar ej räcker till upprättas anstalter på privat initiativ för att hjälpa de sjuka, är en sak för sig. Skall man anlita privata sjukhus, kostar det givetvis mera pengar, men det är inte läkarna som har med detta att göra. Ett privat sjukhem måste för den sjuke kosta mera än ett som understöds av det allmänna.

Herr Söderberg kritiserade vidare förslaget i den nya lagen att också en sjukhusläkare skall deltaga i sjukvårdsstyrelsens arbete, liksom vi redan har förste provinsialläkaren. Herr Söderberg ansåg att en sådan rådgivande läkare skulle vara praktiskt taget omöjlig att uppbbringa.

Jag vill erinra om att en hel del av våra landsting redan har det så ordnat i praktiken, antingen genom att någon av sjukhusläkarna i landstingsområdet också är förtroendeman och sitter i sjukvårdsstyrelsen eller på annat sätt. Vårt grannland Danmark har sedan många år denna fråga utomordentligt väl ordnad. En sjukhusläkare sitter med i det som motsvarar vår sjukvårdsstyrelse. Det är givet, att man, när det gäller specialfrågor, måste rådgöra med speciell sakkunskap på området, men vår lag avser ju också att så skall ske.

Jag anser att den nya formen, där vi alltså får en sjukhusläkare knuten till sjukvårdsstyrelsen, är en förbättring, som jag för min del i motsats till herr Söderberg varmt vill tillstyrka.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast säga några ord i anledning av frågan om specialkliniker.

Herr Edström nämnde i början av sitt anförande att sjukvårdens uppgift är humanitär. Jag skulle då vilja ställa den frågan till herr Edström, om det skall anses humanitärt att pengarna skall avgöra om en sjuk människa skall få hjälp eller inte. Det är inte riktigt, herr Edström, att det bara är vid de privata klinikerna sådana missförhållanden förekommit som jag nyss nämnt. Mitt andra exempel är hämtat från ett av Stockholms stads sjukhus. Vill man lägga in sig på ett enskilt rum och därmed bereda läkaren möjlighet att mottaga vad vi här brukar kalla tillbjuden ersättning, vilket han icke kan få om man ligger på allmän sal, då skall man få hjälp. Är det humanitärt, herr Edström, att göra på det sättet? Borde det inte i stället vara på det viset, att läkarna behandlar de patienter som har det största behovet av att snabbt få sin operation utförd och inte låta pengarna avgöra? Jag anser helt enkelt att det är upprörande att vi skall ha det på det sättet. Det har vi lyckligtvis kommit ifrån när det gäller landstingssjukhusen, och om man inte kan komma till en sådan uppgörelse i Stockholm, finns det all anledning att ifrån statsmakternas sida se till att vi får en lagstiftning, som medför att ett sådant förhållande inte blir möjligt på Stockholms stads sjukhus.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! I likhet med herr Söderberg vill jag också understryka angelägenheten av att pengar inte skall få avgöra om en patient skall få vård eller inte, men jag tror att förhållandena i vårt land i det avseendet är synnerligen

Förslag till sjukhuslag m. m.

förstklassiga. Vi har inte i vårt land någon sådan ekonomisk syn på sjukvården som mångenstädes finns utomlands. Vi är enligt min uppfattning i detta avseende bäst i hela världen.

Vi bör emellertid aldrig glömma, att vi inte kan få en prima sjukvård i vår tid, när sjukvården kostar så mycket, utan avsevärda ekonomiska uppoffringar — det må vara från den enskilde eller från samhället. Då det gäller den specialiserade sjukvården kan det allmänna aldrig helt hålla fakten i fråga om framsteg med hänsyn till vad som är möjligt så att patienterna omedelbart kan få allt vad de önskar och kräver. Här träder ofta det privata initiativet in. Det anordnas privata sjukhem och annat. Vi kan inte förmena dem att så göra. Det är en komplettering i den mån samhället icke kan fylla uppgifterna så snabbt som önskvärt vore.

Jag vill än en gång understryka att min erfarenhet mest gäller landstings-sjukhusen. Jag har ingen erfarenhet från stockholmssjukhusen. Inom hela landstingssjukvården finns inga sådana missförhållanden som herr Söderberg har talat om. Jag betvivlar verkligen att fallet skulle vara så i Stockholm.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edström menar alltså, att det är riktigt att en läkare icke anser sig ha tid att operera en patient på det sjukhus där han är anställd som läkare men har tid att göra det på ett privat sjukhem! Därtill kommer, herr Edström, att det inte bara var fråga om ett privat sjukhem utan också om ett stadsens sjukhus. Herr Edström kan få ta del av en skrivelse i detta sammanhang, om han inte tror att de uppgifter jag har lämnat är riktiga.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Att en läkare skulle ha sagt att han inte skulle ha tid att operera en patient på ett statligt sjukhus men däremot på ett privat sjukhem tror jag icke på. Ett missförstånd måste ha uppstått. Jag tror att uppgiften är alldeles oriktig.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag skulle i likhet med den föregående talaren vilja säga, att landstingen borde känna sig nöjda med utformningen av den lag som vi i dag har att behandla. Den kommer att skapa en bättre ordning inom landstingen och dess olika styrelser. Den klargör huvudmannens liksom olika direktionsers uppgifter. Vad jag inte minst sätter värde på är att lekmännens roll inom landstingens olika organ då det gäller att sköta sjukvården får en fast förankring genom detta statsrådets förslag. Jag tycker för min del att så som tiderna är behöver faktiskt lekmännen inom landstingen, och väl annorstädes också, känna med sig att de har stöd i lagstiftningen och att de ännu har någonting att säga till om då det gäller handhavandet av olika frågor inom sjukvården.

Jag har egentligen intet att erinra emot utskottets förslag, och jag anser att reservationerna endast berör utanverk och i realiteten saknar större betydelse. Men det är tyvärr så att ingenting är så bra att det inte har sina skönhetsfläckar, och det är om en dylik som jag här skulle vilja tala — till den verkan det nu kan ha.

Herr Söderberg talade ju om faran av att lekmännen, exempelvis i direktionerna, skulle drunkna i all den sakkunskap som kan utvecklas av överläkare och andra på direktionsammansandena. Jag befarar att om beslutet i riksdagen blir sådant, att samtliga läkare vid de större sjukhusen skall kallas till direktionsammansandena, kommer lekmannagruppen inte att kunna göra sig gällande. Jag vet av erfarenhet från en direktion att det bara behövs en överläkare med en fruktansvärd svada att få det resultatet. Han kunde faktiskt prata bort direktionen. Även om man reste litet motstånd till att börja med, så tröttade denne överläkare alltid till slut ut ledamöterna med sitt prat till den grad, att han faktiskt fick bestämma var skåpet skulle stå. Vi bör naturligtvis akta oss för en sådan utveckling. Det är av stort värde att vi i vårt land har så

Förslag till sjukhuslag m. m.

många män och kvinnor, som är starkt intresserade av landstingens uppgifter på sjukvårdens område så att de vill ägna sin tid och sina krafter åt detta. Faktum är ju att landstingen till slut ändå måste skaffa fram pengar till sjukvårdens alla grenar, som växer och vidgas nästan för var flyende dag. Landstingens uppgifter på detta område är numera kolossala, eftersom riksdagen har beslutat att överlåta den ena sjukvårdsgrenen efter den andra till landstingen.

Jag har velat säga dessa ord för att klargöra min uppfattning om den skönhetsfläck som finns på sidan 65 i utskottets utlåtande. I andra stycket, andra meningen heter det där: »Emellertid anser utskottet, att de, som enligt 12 § andra stycket äger rätt att deltaga i direktionens sammanträden, också bör kallas till ifrågakvarande sammanträden.» Det är detta som jag här velat tala emot. Det blir för många röster gentemot lekmännen. Samma synpunkt har ju för övrigt också herr Söderberg nyss hävdad i sitt anförande. Då statsrådet på denna punkt uttalat samma uppfattning som vi, tillåter jag mig, herr talman, att föreslå, att kammaren måtte besluta, att den av mig nyss citerade meningens skall utgå ur utskottets utlåtande.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Utskottsbehandlingen av förevarande proposition har klart givit vid handen, att förslaget till ny sjukhuslag är väl underbyggt. Sjukhuslagstiftningskommitténs betänkande har varit föremål för överarbetning inom departementet. Vid detta arbete har såväl sjukhushuvudmännen som också läkare och andra, som har speciella intressen i detta sammanhang, beretts tillfälle att framföra sina synpunkter. Även om de inte medverkat vid själva utformningen av den nu framlagda sjukhuslagen har de sålunda haft tillfälle att göra sin röst hörd i fråga om lagens innehåll. Man kan nog också utan vidare säga att de motioner, som väckts i ämnet, oförtydligt återspeglar detta förhållande, efter-

som motionerna i stort sett endast berör mindre väsentliga ting. Ofta är väl motionerna framsprungna ur att den som sysslar med dessa ting tyckt sig finna att ett ord är bättre än ett annat. Man bygger därvid naturligtvis på de egna erfarenheterna och förmenar, att man med stöd av dem helst skulle vilja behålla den beteckning som man är van vid.

Utskottet har inte velat ge sken av att utskottets ledamöter skulle vara mera objektiva vid sin behandling av föreliggande spörsmål än motionärerna. Jag tror i alla fall att vi har varit fria från allt som kan betecknas som en på förhand utformad mening. Motionsyrkandena har heller inte av utskottet utan vidare förts åt sidan. Utskottet har ägnat mycken tid åt att behandla lagen och de särskilt framställda yrkandena. Vi har varit inställda på att om möjligt söka åstadkomma sådana förändringar till det bättre som motionärerna otvivelaktigt har åsyftat med sina förslag. Efter den närmare utredning, som i detta sammanhang har gjorts av kansliet, har vi dock kommit fram till att det hela egentligen inte skulle bli bättre utan tvärtom ofta sämre, om vi skulle ha följt motionärernas yrkanden. Av den anledningen har utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka någon av de i ärendet väckta motionerna. Jag skall senare återkomma till de mera väsentliga ändringsyrkandena, vilka ju återspeglas i de till utlåtandet fogade reservationerna.

Först skall jag emellertid, herr talman, be att få säga några ord om herr Söderbergs anförande, som ju i stort sett knyter an till den av honom m. fl. väckta motionen nr 164 i denna kammare.

Herr Söderberg vill ha en annan definition på sjukhem, som enligt hans förmenande enbart skall avses för vården av långvarigt sjuka. Han vill att i lagen sjukhem skall definieras såsom avsedda endast för långvarigt kroppssjuka och att man skall stryka det tillägg, som gjorts i lagen, om långvarigt sjuka, vilka är i behov av sjukhusvård främst i form av personlig skötsel, etc. Otvetydigt är det många gånger ett stort problem att

Förslag till sjukhuslag m. m.

kunna ta hand om sådana kroniskt sjuka och personer som på grund av ålderdomssvaghet eller av annan anledning är i behov av vård men som ändå inte behöver den mera kvalificerade läkarvård som ges på sjukhus. Sjukhusvårdsmännen här i landet har ännu inte utbyggt vårdmöjligheterna i tillräcklig utsträckning för att kunna ta hand om dessa kroniskt sjuka och andra. Därför måste kommunerna alltjämt i stor utsträckning ta hand om åldringar som behöver personlig vård, kanske inte främst läkarvård.

Nu betyder det naturligt ganska litet om man ändrar definitionen på vad som kan falla under beteckningen sjukhem. Det avhjälpes inte bristen på anstalter för omhändertagande av sådana sjuka som behöver läkarvård men inte kvalificerad sjukhusvård. Det är ju särskilt sådana patienter som man tänker sig skall tas in på sjukhemmen. Men det är ju ett faktum att socialvården i varje fall i de större städerna — och jag förmodar att det även gäller kommunerna på landsorten — i viss mån får ta hand om patienter, i synnerhet åldringar, som är i behov av vård, och även läkarvård. Så småningom är det väl meningen att vården skall överflyttas från socialvården till sjukvården. Detta har väckt betänkligheter på många håll. Bland annat i Stockholm har man mycket starkt hävdats, att en sådan ovillkorlig bestämmelse om överflyttning till sjukvården skulle skapa betydande svårigheter under övergångstiden. Departementschefen har tagit fasta på detta och sagt att han är medveten om att det under en ganska avsevärd tid framåt, i synnerhet i större städer, säkerligen blir nödvändigt att socialvården fortsätter den verksamhet som den redan bedriver och som tangerar sjukvårdsmyndigheternas verksamhet, dit den undan för undan skall överflyttas.

Vi var vid prövning av herr Söderbergs yrkande på denna punkt inte funnit att en ändring av innebörden i beteckningen sjukhem på något sätt skulle påverka de svårigheter som otvivelaktigt föreligger just på detta område.

Herr Söderberg rörde också vid en annan punkt, som herr Lindahl sedermera betecknade såsom en skönhetsfläck i utskottets utlåtande, nämligen föreskriften om skyldighet för sjukvårdsstyrelse att kalla även annan än lasarettsläkaren till sammanträdena. Det gäller sådana personer som enligt lagen skall ha rätt att övervara sammanträdena. Enligt utskottets förtydligande skall även dessa kallas till sådant sammanträde. Om detta är en skönhetsfläck, herr Lindahl, så är den väl inte av sådan storleksordning att den över huvud taget observeras, såvida man inte har en känsla av att föreskriften kommer att medföra svårigheter av ett eller annat slag och från den synpunkten kan vara att beteckna såsom en fläck. Men vi har inom utskottet haft en känsla av att, om det skall finnas en närvarorätt, vederbörande som skall ha rätt att närvara också skall ha underrättelse om att sammanträde skall äga rum. En kallelse behöver ju inte vidare tolkas såsom en uppmaning att infinna sig till sammanträdet, utan den skall när det gäller personer som har rätt att närvara mera betraktas som en underrättelse om att sammanträde skall hållas.

I alla de fall där sjukvårdsstyrelsen har behov av vederbörandes närvaro förmodar jag att han ändå får en underrättelse om att hans närvaro är önskvärd, eftersom hans erfarenhet i ett eller annat avseende behövs vid sammanträdet.

Nu är det kanske så, som herr Söderberg säger, att preciseringen i utskottets utlåtande inte har inneburit någon förbättring. Men när en motionär ställer ett yrkande skall han tänka på att det inte finns någon anledning att begära en ändring av en bestämmelse som i och för sig är relativt tillfredsställande. Många gånger gör ju en precisering inte en bestämmelse bättre i och för sig.

Det har ju inte yrkats enbart, såsom det har gjorts i den motion herr Söderberg står för, att bestämmelsen om närvarorätt för vissa personer vid direktionssammanträdena skall utgå, d. v. s.

Förslag till sjukhuslag m. m.

att rätten till närvaro vid sammanträdena skall inskränkas till dem som är ledamöter av sjukvårdsstyrelsen och, om inte vederbörande läkare är ledamot, provinsialläkaren och överläkaren vid sjukhuset i de fall där chefen för sjukhuset är någon annan än en läkare. Det har också yrkats att rätten att närvara vid dessa sammanträden skall utsträckas inte bara till läkarna vid sjukhusen, utan också till viss annan personal, som har haft en känsla av att den eljest på ett eller annat sätt skulle få sin prestige rubbad eller känna sig ställd åt sidan. Man har nämligen yrkat på att den som har husmors ställning vid sjukhus skall ha rätt att närvara vid sjukvårdsstyrelsens sammanträden. Därvidlag har utskottet understrukit att så väl kommer att ske, om hennes befattning är av sådan beskaffenhet att hon handhar personalangelägenheter.

Det är dessa motionsvis framförda önskemål som har gjort att utskottet har sett sig nödsakat att något mer precisera vad som finns angivet i 9 § 2 mom. än som är gjort i propositionen. Jag tycker emellertid inte att ärendet har förlorat på detta. Ger man någon rätten att närvara vid sammanträde så är det inte mer än riktigt att vederbörande i varje fall får underrättelse om att sammanträde hålles. Det finns kanske anledning att diskutera dessa frågor ur andra synpunkter än dem som utskottet har anlagt, men vi har ändå i utskottet haft representanter för läkarna, som besitter mycket stor erfarenhet om förhållandena vid sjukhusen, och vi har haft representanter för landstingen, vilka också har stor erfarenhet av dessa angelägenheter. Även om utskottets ledamöter i allmänhet inte har annan erfarenhet av dessa frågor än den de kunnat tillägna sig under den tid behandlingen av detta ärende pågått i utskottet, har de flesta av de synpunkter, som kan ha något värde vid fattande av besluten, ändå framförts.

I reservation nr 1 hemställs att 4 § andra stycket skall ändras, men det har också framförts yrkande om att andra stycket helt skall utgå. Utskottet har

varit inne på tanken att paragrafen skulle kunna skrivas om på sådant sätt, att vi — utan att andra stycket toges med — skulle kunna få en bättre definition på vad som skall avses med den öppna vården. Utskottet har emellertid inte lyckats finna någon sådan utformning och har därför stannat för att bibehålla propositionsförslaget.

I första stycket av 4 § ålägges huvudmannen skyldighet att också anordna öppen vård, i huvudsak sådan vård som lämnas för dem som intages på sjukhuset. I andra stycket sägs det, att utan inskränkningar, som finns angivna i 4 §, må vid sjukhus eller i anslutning till sjukhus inrättas särskild avdelning avsedd enbart för öppen vård.

Herr Edström har vid utskottsbehandlingen framfört den synpunkten, att tillägget i andra stycket skulle kunna innebära, att det vid en sådan särskild avdelning skulle kunna förekomma öppen vård, som icke faller under sjukhusläkarens ansvar. Det skulle också kunna tolkas på det sättet, har det sagts från göteborgshåll, att de särskilda kliniker, som där inrättats, skulle bli förbjudna.

Utskottet har inte velat inlägga någon av dessa farhågor i bestämmelsen. Vi har ansett att om sjukhuset har möjlighet att inrätta en särskild avdelning för öppen vård, gäller såsom enda inskränkning att denna vård inte får bedrivas i sådan omfattning, att den inkräktar på den slutna vården. Vi har väl också ansett att det inte skulle vara alldeles nödvändigt, att en sådan avdelning begränsade den öppna vården till sådana vårdmöjligheter, som finns inom den slutna vården. Vi har emellertid inte velat tolka bestämmelsen så, att exempelvis den sjukvård, som meddelas vid de särskilda klinikerna i Göteborg, skulle vara förbjuden. Det enda som därvid skulle kunna ifrågasättas är huruvida sådan vård, som lämnas vid klinikerna i Göteborg, drives i anslutning till sjukhus och följaktligen faller inom sjukhuslagens bestämmelser. Det har sagts att det finns ett mycket starkt önskemål att så skall vara fallet, d. v. s.

Förslag till sjukhuslag m. m.

att man känner samma ansvar för denna vård som man väl i allmänhet förutsätter att vården på sjukhus är förenad med.

Vid behandlingen av denna paragraf har det i utskottet också framhållits, att det är synnerligen önskvärt att den öppna vården, i den utsträckning möjligheter därtill finns, bygges ut, ty den omfattar ju i huvudsak sådan vård, där patienterna i allmänhet har stort förtroende just till sjukhusläkarnas erfarenheter och till de tekniska resurser, som sjukhuset kan ställa till förfogande även för patienter som inte behöver intagas på sjukhuset. Men det är otvivelaktigt på det sättet — i varje fall i de större städerna, Stockholm och Göteborg — att man utökat vårdmöjligheterna utöver vad som i allmänhet innefattas i den slutna vården utan att detta har ansetts vara till förfång för den öppna vård som lämnas i annan form än vid sjukhusen.

Utskottet har alltså inte kunnat ansluta sig vare sig till det ändringsyrkande, som har framförts beträffande denna del av 4 §, eller till det yrkande som innefattas i en av motionerna, nämligen att stycket helt skall utgå.

Reservationen nr 2 gäller 22 §, som avser sjukhushuvudmännens vårdskyldighet. I första hand avses här vårdsökande, som bor inom sjukvårdsområdet, men i viss utsträckning också personer som är från annat område men som drabbas av sjukdom när de vistas utanför detta område. I 22 § sägs det, att härutöver får vård lämnas endast om huvudmannen därtill lämnar sitt medgivande. Det betyder inte, såsom har anförts i någon motion och som väl delvis också säges i reservationen, att det ovillkorligen skulle innebära att sjukvårdsstyrelsen skulle behandla sådana undantagsärenden, ett förhållande som skulle kunna medföra tidsutdräkt och skapa svårigheter för den vårdsökande. Vi har inom utskottet funnit det ganska naturligt att i lagen endast precisera de vårdskyldigheter som åligger sjukhushuvudmannen. Skulle man sträcka sig därtöver, borde det väl ända vara för-

enat med ett medgivande från huvudmannen själv.

Nu sägs det i reservationen, att man vill godtaga detta såsom något slags huvudbestämmelse, men man vill ha ett undantag som ger läkarna rätt att därtöver ta in patient om särskilda skäl föreligger. Huvudbestämmelsen gäller vårdskyldigheten, rätten att därtöver lämna vård är en undantagsbestämmelse, och reservanterna önskar alltså ett undantag från undantaget, då de vill tillägga läkaren en särskild rätt i vissa fall. Om behov av någonting sådant skulle föreligga — och jag vill inte bestrida att det kan finnas motiv för att läkaren har en sådan rätt — så har utskottet förmenat att detta inte skall angivas i lagen utan att det väl får bli sjukvårdshuvudmannens sak att lämna denna rätt till läkaren att handla å huvudmannens vägnar när särskilda skäl därtill föreligger. Det är av denna anledning vi inte kunnat tillstyrka ett sådant tillägg till 22 § som nu yrkas i reservation 2.

Beträffande reservation 3 har inte något yrkande ställts, men jag vill i alla fall säga att jag inte kan finna motiveringen i reservationen hållbar, när den utmynnar i förslag om strykning av 26 §. Det framföres ju huvudsakligen, att löneförhållandena bör vara en förhandlingsfråga och att bestämmelsen i 26 § skulle liksom strida mot den förhandlingsrätt som de anställda har genom att man föreskriver att läkare inte får ta särskild ersättning av patienten. Jag är inte säker på att det är en alldeles riktig uppgift om jag säger, att det för statstjänstemän i allmänhet gäller såsom någonting självklart, att de inte får ta emot ersättning för sina tjänster av någon utomstående, men jag tror att det i de flesta fall skulle betraktas såsom tjänstefel. Läkarna är anställda vid sjukhusen, och jag tycker inte att det på något sätt skulle angripa den förhandlingsrätt som de kan ha, om i en lag finns angivet att de inte får ta särskild ersättning av patienterna. Har läkarna några krav i detta avseende utöver den lön de åtnjuter, så har de ju full rätt att ta upp förhandlingar med sjukhushuvud-

Förslag till sjukhuslag m. m.

männerna om ersättning för de tjänster de ställer till huvudmännens förfogande.

Jag instämmer helt med herr Söderberg i att det inte kan vara riktigt att bibehålla en princip, som innebär att läkaren har rätt att ta särskild ersättning av patienterna på halvskilt och enskilt rum under förutsättning att patienterna erbjuder sådan ersättning; det hänger ju på dessa rum anslag, där man anger hur mycket som ungefär bör erbjudas i särskild ersättning. Det är möjligt att detta system inte kan tas bort på en gång, men jag tycker att det är en riktig princip, som finns angiven i 26 §, att läkare inte skall ha rätt att mottaga särskild ersättning. Mister läkarna någonting genom tillämpningen av denna bestämmelse, får de väl ta upp förhandlingar med sjukhushuvudmännen om någon kompensation för en sådan förlust som de kan lida.

Reservation 4 gäller motiveringen beträffande vårdskyldigheten mot utlandssvenskar. Reservanternas vill ha ett tillägg till motiveringen, som i huvudsak innebär att de nuvarande vårdmöjligheterna för utlandssvenskar är otillfredsställande. I utskottets utlåtande talas om att sådana utlandssvenskar i huvudsak i offentlig tjänst, som är kyrkoskrivna i Sverige, har vissa möjligheter till vård vid undervisningssjukhusen i Stockholm. Serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset har förklarat sig villiga att i mån av tillgång till vårdplatser ta hand om dessa patienter för den vårdkostnad som i allmänhet tillämpas å allmän sal, nämligen fem kronor om dagen. Dessa sjukhus är ju statliga, och i allmänhet blir det väl statens anställda som beredes denna vård. Därför finns väl ingenting att anmärka mot att denna vårdmöjlighet ställes till utlandssvenskarnas förfogande. Men vi har vid behandlingen av denna fråga inom utskottet inte funnit oss kunna vare sig skriva in något önskemål eller göra ett uttalande innebärande någonting annat än det som redan står i motiveringen, nämligen att det väl bör ankomma på sjukhushuvudmännen själva att ordna det så att en utlandssvensk kan få sjuk-

husvård inom landet när hans önskar det, även om han måste betala den vårdavgift som finns fastställd för s. k. utomlänspatient.

Slutligen finns det ett särskilt yttrande. Det avser beteckningen för läkarna vid sjukhusen, när de har ställning som underläkare. I och för sig tror jag att man inom utskottet har haft förståelse för önskemålet att finna en bättre beteckning än »underläkare». Visserligen har ingen reagerat mot ordet »överläkare» — det är tydligen alla tillfredsställda med — men »underläkare» är ett ord som på ett eller annat sätt verkar nedvärderande. Jag har en viss förståelse för det där, men jag tycker att det yrkande som framställdes motionsvis att man i stället skall införa beteckningen »avdelningsläkare» inte utan vidare kunnat godtas. Finns det möjligheter att så småningom komma fram till någonting som bättre täcker det begrepp det är fråga om än den nu använda beteckningen »underläkare», tror jag inte att utskottet har någonting emot det, men själv tycker jag inte att ordet »avdelningsläkare» på ett bättre sätt skulle ge uttryck för vad man vill ha fram.

Herr talman! Vad jag har anfört leder följaktligen till att jag yrkar bifall till utskottets utlåtande i dess helhet.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till utskottets ordförande skulle jag vilja säga att han är stark i sak men mild i form. Herr Strand har tillbakavisat reservanternas uppfattningar ganska kraftigt.

På en punkt reagerar jag. Herr Strand säger liksom utskottet att det hittills aldrig har förekommit att en huvudman, som haft platser tillgängliga, vägrat att bereda vård för en utomlänspatient som vill betala för de med vården förenade kostnaderna. Det gäller alltså 22 §, den som handlar om rättighet till intagande av patient som inte tillhör sjukvårdsområdet. Det är riktigt, att någon sådan vägran inte har förekommit. Det beror på att vi inte tidigare haft någon förbudsparagraf. Det har gått utomordent-

Förslag till sjukhuslag m. m.

ligt bra ändå under alla dessa årtionden. Varför skall vi då nu behöva få en onödig förbudsparagraf?

Om vi skall få en sådan paragraf bör den uppmjukas med en bestämmelse som medför att den mest inhumanitära karaktären försvinner. I det sammanhanget vill jag återkomma till den gamla romerska sentensen »fortiter in re, suaviter in modo», lagen skall vara stark i sak men mild i form. Som herr Strand. Om vi gör det tillägg som vi har föreslagit i reservation II, så kan vi, tycker jag, också karakterisera § 22 av vår sjukhuslag på det sättet.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edströms anförande ger ytterligare ett belägg för att man kan läsa ut ungefär vad man själv vill, när man skall tolka de nya bestämmelser som föreslås. Jag har framhållit i mitt anförande, att lagen i huvudsak anger vårdskyldigheten men att den inte begränsar huvudmännens möjlighet att lämna vård. Är möjligheten större än skyldigheten, har de följaktligen rätt att ta in patienter. Jag kan inte förstå att herr Edströms ändringsyrkande på något sätt skulle göra det hela bättre. Där emot är det i form sämre. Först står det, att om man vill och kan lämna vård utöver vårdskyldigheten, så fordras därtill sjukvårdsstyrelsens medgivande. Till detta vill herr Edström ha ytterligare ett undantag, nämligen att i särskilda fall skall läkaren själv kunna avgöra om patienten utanför vårdskyldigheten skall tas in. Som jag har fattat det blir detta ett undantag från den allmänna regel som gäller för dylika fall. Flertalet utgörs av patienter, för vilka huvudmannen har vårdskyldighet. Har han vårdmöjligheter därutöver, står det honom fritt att utnyttja dem genom att ta in patienter från annat håll; även utlandssvenskar kan han ta emot utan att bryta mot lagen.

Herr **EDSTRÖM** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara än en gång erinra om att det i den nuvarande lagen

inte finns något förbud för läkare att ta in utomlänspatienter. Genom att vi får en ny lag får vi ett förbud, som tidigare inte har existerat, det är skillnaden. Det är ur *humanitär* synpunkt, jag här ser på saken.

Herr **KAIJSER** (h):

Herr talman! Även jag ber att få sälla mig till dem som finner lagförslaget vara i stort sett bra. Det är i hög grad präglad av departementschefens egen handläggning, och han har ju återigen visat sin förmåga att kunna kringgå och undvika sådana frågor som varit av särskilt kontroversiell natur. Det finns många exempel på det, som man skulle kunna anföra, men jag skall underlåta att göra det.

Det är emellertid klart att man i vissa avseenden gärna skulle ha sett att lagen blivit utformad på ett annat sätt än som nu föreslagits. I den motion som väckts av herr von Friesen i andra kammaren och av mig i denna kammare finns vissa önskemål uttalade. De rör dock inte några väsentligheter, och de har berörts av föregående talare. Vi motionärer har emellertid haft ytterligare en del synpunkter, som vi dock inte framlagt i form av särskilda yrkanden. I motionen heter det bland annat, att även om lagförslaget i fråga om den öppna vården liksom i vissa andra avseenden inte direkt pekar på den organisatoriska lösning, som synes vara mest eftersträfvansvärd, så besitter det en sådan flexibilitet, att det i allmänhet inte behöver motverka den lämpligaste lösningen.

En av de frågor, som särskilt på läkarhåll ansetts onödiga att ta upp i sjukhuslagen, gäller frågan om den öppna vården. Med hänsyn till den starka begränsning av vårdskyldigheten som framkommit i lagtexten och som ytterligare understrukits i departementschefens och utskottets motiveringar har vi emellertid inte ansett det nödvändigt att framställa något yrkande just på den punkten. Däremot anser vi att andra stycket av 4 §, i synnerhet de inledande orden, är överflödigt och att det skulle

Förslag till sjukhuslag m. m.

kunna misstolkas så, att det tar över anvisningarna i första stycket. Vi har därför påyrkat att detta stycke skulle utgå. Jag vill bara påpeka att motionärerna är tillfredsställda med den formulering som i detta avseende föreslagits i reservation nr 1. Jag skall inte gå närmare in på den saken; den har redan diskuterats av herr Edström.

Jag vill i stället ta upp några av de frågor som herr Söderberg kom in på. Det gäller bl. a. frågan om en lasarettsläkares närvaro i sjukvårdsstyrelsen eller förvaltningsutskottet. I det län, där jag arbetar, har man önskat att en sjukhusläkare skulle vara närvarande i sjukvårdsstyrelsen såsom konsult. Sedermera har jag själv kommit med i styrelsen såsom förtroendeval ledamot, men innan jag var det, blev jag vid ett tillfälle ombedd att stå till förfogande, eftersom man ansåg det önskvärt att en sjukhusläkare var närvarande. Vad beträffar närvaron av läkare på lasarettsdirektionens sammanträden är det ju sant att det blir en väldig hop, när alla de lasarettsläkare kommer dit, som enligt den gällande lagen har rätt att vara närvarande, då frågor som rör sjukvården på deras avdelningar behandlas. För snart 14 dagar sedan hölls ett sådant direktionssammanträde, vid vilket 11 läkare var närvarande tillsammans med de 7 förtroendevalda ledamöterna. Jag tror emellertid inte att dessa 7 kände sig på något sätt beklämda av den anledningen. Tvärtom var det angenämt att på olika punkter kunna tillfråga vederbörande beträffande olika detaljer som behandlades. Jag har en känsla av att de farhågor som herr Lindahl hyste inte är berättigade. Att ha en enda lasarettsläkare närvarande, som är så talför som herr Lindahl antydde, bör vara lika besvärligt som att ha ett större antal med, som sitter tysta och bara på tillfrågan yttrar sig vid sammanträdet.

En fråga, som inte har varit på tal här men som tagits upp i den motion jag har väckt och i ytterligare en motion, gäller underläkarförordnandenas längd. Jag vill säga att den sistnämnda motionens förslag, nämligen att vid sjukhus-

inrättning med minst tre läkare skall en underläkare kunna förordnas på sex år, ganska väl överensstämmer med vad jag tidigare har uttalat mig för i det avseendet. Om man tar hänsyn till den öppna vårdens behov, får man dock säga att underläkare på kirurgisk eller annan specialavdelning, som senare skall verka inom den öppna vården, inte behöver mer än tre års utbildning vid sådan specialavdelning. Längre tid har de inte någon större glädje av. Däremot behöver man vid dessa avdelningar för tillgodoseende av kontinuiteten i vården utom överläkaren läkare som stannar kvar på avdelningen en betydligt längre tid. Det önskemålet är tillgodosett genom utskottets skrivning på den punkten. Det sägs på inte mindre än två ställen, och det känner vi oss tillfredsställda med.

Vad beträffar 22 § har herr Edström uttalat sig om den på ett sådant sätt, att jag inte har någon anledning att ytterligare gå in på den frågan.

Beträffande det i 26 § stadgade förbudet för läkare att mottaga frivilligt erbjudna arvoden yrkas i reservation nr 3 av herr Hamilton att hela paragrafen måtte utgå. Ett faktum är ju att rättigheten att mottaga arvode genom avtalsförhandlingar redan har tagits bort när det gäller alla de sjukhus som lyder under landstingsförbundet. Problemet har alltså på dessa håll lösts genom avtalsförhandlingar. I reservationen framhålls, att det inte finns någon anledning att lagstifta om sådana frågor som kan lösas avtalsmässigt, och denna princip har tillämpats när det gäller andra avsnitt av lagförslaget. Följaktligen borde även det ifrågavarande stadgandet kunna utgå, och jag ber därför att få yrka bifall till reservation nr 3.

Jag vill gärna erkänna för herr Söderberg, att jag i det sammanhanget någon gång har haft intryck av samma olägenheter, som dem herr Söderberg har talat om. Jag kan inte med visshet förklara dem, men jag vill framhålla att det inte är ett alldeles okänt förhållande för mig att man kan få sådana intryck som herr Söderberg fått.

En punkt, som har varit föremål för

en smula diskussion i utskottet men över huvud taget inte föranlett något uttalande ifrån utskottet, gäller besvär över direktionens beslut. Direktionen är en nämnd, som tillhör landstinget. I de kommunala nämnderna skall jämlikt kommunallagarna och landstingslagen dag för klagotids bestämmande fastställas med utgångspunkt från den tidpunkt, då meddelande om justering av beslut har angivits på kommunens anslagstavla. Landstingskommunens anslagstavla finns vid förvaltningsutskottets sammanträdesställe. Dessa bestämmelser gäller också för direktionen, som har en rent lokal verksamhet, som berör ett sjukhus, som ligger kanske 20 mil från förvaltningsutskottets sammanträdesställe, och som har att handlägga ärenden som huvudsakligen berör personer boende i sjukhusets omgivning. Sjukhuslagstiftningskommittén säger därför att de lokala direktionerna svårigen kan begagna sig av denna landstingskommunens anslagstavla. Att anslå kallelser på denna, skulle också vara tämligen värdelöst. Besvärssakkunniga har emellertid yttrat sig om detta och ansett, att det inte finns någon anledning att nu gå ifrån den regel, som 1954 antogs för landstingens del. Lagstiftaren måste ha haft klart för sig att regeln om en gemensam anslagstavla för hela landstingskommunen skulle kunna medföra olägenheter för befolkningen i mera perifert belägna delar av länet, säger de sakkunniga. I all synnerhet gäller detta naturligtvis för en nämnd som har rent lokala uppgifter. Det lustiga är, att den som var ordförande i den kommunallagskommitté, som framlade förslag om kommunens anslagstavla, också var ordförande i sjukhuslagstiftningskommittén. Där fann han, att man lämpligen borde göra avsteg från den fastslagna principen. Att utvecklingen blivit den som framföres i propositionen och att besvärssakkunniga avstyrkt sjukhuslagstiftningskommitténs förslag är också så mycket märkligare, eftersom de besvärssakkunniga i remissvaret över kommunallagskommitténs betänkande själva yttrar sig om denna form att anslå besluten på en anslagstavla och skriver:

Förslag till sjukhuslag m. m.

»De sakkunniga, som måst böja sig inför de praktiska svårigheterna, kunna med hänsyn härtill icke motsätta sig kommitténs förslag i denna del, oaktat detta icke fyller ens synnerligen lågt ställda krav på ett delgivningsförfarande.» Detta yttrande gäller alltså när anslagstavlan är uppsatt på samma ort som den där sammanträdena hålles. Är anslagstavlan uppsatt 20 mil därifrån, bör svårigheterna bli ännu mycket större.

Herr Söderberg var också inne på frågan om sjukhusens dagliga ledning. Det kan finnas mycket att säga på den punkten, men jag vill bara framhålla, att vid ett sjukhus är vården av de sjuka det väsentliga och allt överskuggande ändamålet. Vid sidan av vården är sådana saker som värme, kostförhållanden, husbyggnader o. s. v. mindre väsentliga ting. För sjukhushuvudmännen, som egentligen bara kommer i kontakt med de ekonomiska förhållandena, te sig dessa frågor som det allt överskuggande. De ser inte den rent sjukvårdande verksamheten, som också i och för sig kan innesluta organisatoriska problem av mycket stora mått. För mig har det alltid tett sig naturligt att som principiell utgångspunkt ha att den som leder den viktigaste uppgiften vid en inrättning också i princip bör vara den, som är chef för inrättningen. Denne bör ha ledningen även i stort och inte bara för den del av inrättningen som mera direkt svarar för det väsentliga av vad som är inrättningens huvuduppgift.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Den gällande sjukhuslagstiftningen har nu varit i kraft i ungefär 30 år och då praktiskt taget förblivit oförändrad. Det var väl därför ganska naturligt, när man från landstingsförbundets sida för tio år sedan, d. v. s. 1949, hemställde till Kungl. Maj:t att ta upp till översyn frågan om sjukhuslagstiftningen och sjukhusstadgan.

Landstingsförbundet påpekade i denna skrivelse, att en undersökning eller revision borde ta upp frågan, huru-

Förslag till sjukhuslag m. m.

vida en författningsmässig reglering av sjukhusens förhållanden över huvud taget var nödvändig. Man ville också i denna skrivelse hänvisa till att den gällande lagstiftningen hade ett historiskt sammanhang genom det förhållandet, att kroppssjukvården tidigare i huvudsak hade varit en statlig angelägenhet. I skrivelsen sades också, att tiden nu bör vara inne för att frigöra sig från det historiska arvet i detta hänseende och utifrån modernerna och rationella synpunkter överväga i vilken utsträckning en författningsmässig reglering av sjukhusverksamheten var påkallad.

Det hade ändå hänt mycket under de två årtionden, som låg mellan tidpunkten för den berörda framställningen och den tidpunkt, då lagen kom till. Inte minst hade utvecklingen gått mycket snabbt på sjukvårdsområdet. Men man sade också i skrivelsen — och jag vill gärna beröra det — att självfallet bör staten författningsvägen söka skapa garantier för en ändamålsenlig vårdorganisation och en kvalitativt god vård även som i övrigt söka tillgodose de vårdbehövandes berättigade intressen.

Man menade alltså även från landstingsförbundets sida — och häri instämde så småningom också stadsförbundet och övriga som kunde anses berörda — att det är ett berättigat intresse att lagstiftningsvägen tillse att det finns en ändamålsenlig vårdorganisation och att med hänsyn till de vårdbehövandes intressen reglera förhållandena inom dessa områden.

Som bekant tillsattes en utredningskommitté. Denna kommittés ambition var att försöka sammanföra till lag och stadga de åtskilliga reglementen och sär författningar, som berörde sjukhusverksamheten, exempelvis i storstäderna, inom epidemivårdsområdet och sinnessjukområdet. Önskemålet angavs också av kommittén vara att få till stånd så lättillgängliga bestämmelser som möjligt utan alltför mycket detaljreglering. I sina strävanden att i sjukhuslag och stadgar lägga in under enhetliga bestämmelser så mycket som möjligt av den sjukvårdande verksamheten lyckades

kommittén komma mycket långt. Praktiskt taget all sjukhusmässig vård och alla till sjukhusen knutna öppna vårdformer har kommit med. Undantag härifrån är sålunda endast psykiskt sjuka som behöver vård på sinnessjukhus. Härvidlag har vi den speciella sinnessjukhuslagen, som för närvarande är under omarbetning och som skall anpassas till den här föreslagna sjukhuslagen.

Sjukvårdens vidare utveckling tenderar till likställighet mellan mental och somatisk vård, och som en målsättning för lagstiftningsarbetet kan man ställa tillskapandet av en allmän sjukvårdslag — en sak som jag för övrigt tagit upp i propositionen. Möjligheterna härtill torde komma att klarna genom den överarbetning av sinnessjuklagen, som jag nyss nämnde och som för närvarande pågår, liksom den tilltänkta översynen av epidemilagen och lagen om veneriska sjukdomar.

Till herr Söderberg, som förvånade sig över att vi inte i det ändringsförslag till epidemilagen som vi har gjort hade tagit upp frågan om kungörelseförordningen, vill jag säga att vi inte har velat göra någon annan ändring i epidemilagen än den som var betingad av sambandet mellan epidemilagen och den nya sjukhuslagen. En dylik omarbetning av epidemilagen till en modernare sådan får anstå till dess utredningen är färdig.

När jag har uttalat ett önskemål om att vi så småningom skall komma fram till en allmän sjukvårdslag, vill jag också säga att om man samtidigt kunde åstadkomma väsentliga förenklingar i gällande statsbidragsbestämmelser till skilda sjukvårdsområden med sikte på att åstadkomma någon form av enhetliga sjukvårdsbidrag av mera generell art, öppnar sig också möjligheterna att till en sådan tänkt sjukvårdslag knyta författningsmässiga bestämmelser även om eventuella bidragsformer.

Att lagstiftningsarbetet inom sjukvårdsområdet är en svår uppgift skall villigt erkännas. Även utredningskommittén upplevde svårigheterna här när

Förslag till sjukhuslag m. m.

den kom till problemet att åstadkomma de önskvärda förenklingarna av lagstiftningen. Den förlorade sig då i någon mån i detaljer och åstadkom på nytt en långtgående detaljreglering som också väckte remissinstansernas mer eller mindre yviga protester. Jag skall inte gå in på remissyttrandena. Jag skall endast deklarerera som min rent personliga uppfattning att remissyttrandena i vissa fall var betydligt överdrivna och att man läste avsikter ur förslaget från utredningskommittén, vilka inte fanns där.

I departementsarbetet har vi försökt att åstadkomma en ytterligare förenkling av den föreslagna lagstiftningen med hänsynstagande till önskemål, som vi under hand berett representanter för såväl huvudmännen som framför allt den part, som känt sig mest illa berörd av förslaget, nämligen läkarna, tillfälle att framställa. Utskottet bar ju i stort sett kunnat ge sin anslutning till propositionen, och jag har all anledning att känna tillfredsställelse över detta. Jag säger »i stort sett», därför att det är ett par punkter som jag gärna vill kommentera.

Den första är landstingskommunernas vårdskyldighet — en fråga som också berörs i reservation nr IV. I praktiken har det varit så, att utlandssvenskar eller sådana som vistas utomlands i tjänst eller på uppdrag, aldrig har avvisats från något svenskt sjukhus om det har funnits plats. Vid de överläggningar, som vi har haft under hand med representanter för huvudmännen, torde ha framgått att så inte heller kan förväntas bli fallet framdeles och att man således är beredd att ta emot utlandssvenskarna på våra sjukhus var de än befinner sig. Utskottets skrivning på denna punkt — att direktionen för de statliga sjukhusen i Stockholm, karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, emellertid har åtagit sig att tills vidare, i mån av tillgång på platser, bereda utomlands bosatta svenska medborgare vård — har gett anledning till missförstånd i så måtto, att man av denna skrivning utläst att möjlighet för intagning inte skulle föreligga på övriga sjukhus. Det har inte

minst slagits alarm inom utrikesdepartementet av beskickningstjänstemän och andra, som har fått den uppfattningen av denna skrivning att de enbart skulle vara hänvisade till vård på dessa nämnda sjukhus. Jag har redan angett vad man här i princip kan förvänta sig från huvudmännens sida. De kommer inte att resa några svårigheter mot intagning var än vederbörande skulle befinna sig inom vårt land.

En annan sak är självfallet frågan om kostnaderna för den så lämnade vården. Men låt mig erinra om att när man inom socialdepartementet i fjol i samverkan med inrikesdepartementet tog upp frågan om vårdavgifterna på våra sjukvårdsanstalter, så var man överens om att om man nu skulle gå med på att sjukvårdskassorna och sjukförsäkringen skulle ersätta patienterna för den kostnadshöjning, som skulle uppstå om man höjde avgiften på allmän sal från tre till fem kronor per dag, så ville man från regeringens sida ställa vissa anspråk på huvudmännen. Det gällde vissa utförsäkrade, det gällde tuberkulösa och långvarigt sjuka. Men det gällde också en del av de utomlands bosatta svenska medborgarna, nämligen de som under vistelse i hemlandet blev i behov av sjukhusvård, samt sådana utlänningar, som de allmänna sjukvårdskassorna på grund av konventioner med främmande makter är skyldiga att betala ersättning för sjukhusvård. Man ville att huvudmännen skulle godtaga att de fick vårdas mot inomlänsavgift, d. v. s. den avgift som huvudmännen har att uppbära från exempelvis inom ett landsting boende patienter på allmän sal, sålunda de tilltänkta fem kronorna. Man var överens om att något åläggande i den riktningen inte skulle vara erforderligt eller över huvud taget önskvärt. Från huvudmännens sida gjordes det uttalandet att man var beredd att lämna sådan vård för den kostnad, som jag här talat om, åt de nu berörda grupperna. Emellertid visade det sig, att man i den praktiska tillämpningen ställdes inför vissa administrativa besvärigheter, vilket gjorde att man i den

Förslag till sjukhuslag m. m.

rekommendation, som utsändes från landstingsförbundets sida, inte fick ett sådant klarläggande av bestämmelserna att dessa kom att gälla alla de personer, som från början var avsett. Det gällde de utlandssvenskar, vilka insjuknat i främmande land, där möjlighet att erhålla av socialförsäkring ersatt tillfredsställande sjukvård icke finnes. Det har emellertid sedermera tagits upp förhandlingar i denna sak med landstingsförbundet — och vi räknar med att man från stadsförbundets sida kommer att ställa sig lika välvillig — varvid man förklarat sig beredd att ta upp resonemang om dessa frågor på nytt och att söka åstadkomma en lösning, som tillgodoser alla de parter som här kan komma i fråga. Jag tror därför att man har all anledning att räkna med att dessa frågor, i de delar där oklarhet råder, skall få en för alla tillfredsställande lösning. Redan det förhållandet, att man är beredd att ta upp ett resonemang, visar en beredvillighet som man bör kunna räkna på. Jag tror därför inte att det är nödvändigt att företa ytterligare utredningar eller göra någon ytterligare skrivning här. Avsikten med min kommentar till utskottets skrivning är, att det inte bland våra utlandssvenskar skall råda någon oklarhet om deras möjligheter och rätt att få vård vid de svenska sjukvårdsanstalterna.

Utredningens förslag om den öppna vården vid sjukvårdsinrättningarna är den fråga, som tilldragit sig största uppmärksamheten. Personligen har jag förvånat mig en hel del över detta. Utredningens förslag har ju egentligen endast syftat till att i lag fästa en ordning som redan i praktisk verklighet vuxit fram. Framväxten av den öppna vården vid våra sjukvårdsinrättningar har skett under hand i ett par, tre årtionden. Från huvudmännens sida har man egentligen aldrig varit angelägen om en sådan tillväxt av den öppna vården i anslutning till sjukvårdsinrättningarna. Jag vill gärna erinra om vad man uttalade från landstingsförbundets sida 1939, när man ville klart fastslå

principerna: Lasarettets huvuduppgift är att meddela slutna vård. Läkarnas verksamhet i den öppna vården bör ordnas så, att deras uppgifter inom den slutna vården därigenom inte åsidosättes. Detta skulle bäst ske genom att man reglerade den öppna mottagningen genom en av direktionen fastställd dagordning.

Vidare sade man, att patient som undersöks och behandlas vid öppen mottagning bör så snart omständigheterna det tillåter remitteras till läkare utom sjukhuset för att av denne erhålla fortsatt vård. Vi skall väl erkänna att detta visade sig vara svårare än man kanske tänkte sig år 1939, ty det visade sig snart att allmänheten efter hand fick ett mycket stort förtroende för den öppna vården vid lasaretten — lasarettsläkarna hade sjukhusets resurser bakom sig: laboratorier, röntgenutrustning, personal o. s. v. — och denna vård tilldrog sig därför en allt större uppmärksamhet. Det är den sjukvårdsefterfrågande allmänheten som här liksom trängt på och nödvändiggjort en utbyggnad av den omfattning och till de proportioner, som vi har i dag. Det finns ingen författningsmässig grund för den form av öppen vård vid våra sjukhus, som vi har, men detta har accepterats av huvudmännen, och det har träffats avtal med läkarna, som fått begagna sig av lokaliteterna och personalen vid sjukvårdsinrättningarna. Det anses vara en praktisk lösning, eftersom läkarna varit sysselsatta i sin mottagning med in- och utskrivning av patienter. Det har varit en smidig form att ta emot patienter också för den polikliniska behandlingen, om dessa inte behövt läggas in. Men samtidigt har läkarna varit tillgängliga på sjukhuset, om något vårdfall nödvändiggjort deras närvaro på den slutna avdelningen. Jag skall inte fördjupa mig i denna utveckling. Jag har bara velat erinra om hur den vuxit fram och framför allt vuxit fram med hänsyn till den efterfrågan från den vårdbehövande allmänhetens sida, som vi haft att iaktta.

Nu har vi alltså kommit dithän, att vi anser det vara riktigt och rimligt att

Förslag till sjukhuslag m. m.

man här åstadkommer en reglering och att man också får ett formellt huvudmannaskap för den öppna vård, som ju ändå bedrivs inom sjukhusets väggar. Att det även innebär en avsevärd kostnadsbelastning för sjukhusens huvudmän bör vi väl också vara på det klara med. De utredningar, som är gjorda i detta stycke, visar att kostnaden för varje besök på den polikliniska avdelningen, där den öppna vården vid våra sjukhusanläggningar lämnas, ligger någonstans mellan 10 och 15 kronor. Sedan skall vi också vara beredda att säga från huvudmännens sida, att denna verksamhet har utomordentliga fördelar, ty många av de patienter som kan behandlas i den öppna vården, den polikliniska verksamheten, behöver inte läggas in på sjukhuset och därmed inte heller belastas huvudmännens kostnadskonto.

Jag tror också att det finns anledning att säga att det inte heller varit själva principen om den öppna vården och en lagstiftning om ett huvudmannaskap som har blivit den stora stridsfrågan, utan fastmera har man från opinionens sida, framför allt från läkaropinionens sida, vänt sig mot de obehöriga ingripanden som man ansåg låg i utredningens förslag om en reglering även av ersättningsfrågorna i detta sammanhang. Sedan vi nu har klarat av dessa problem genom att lyfta över dem till förhandlingar mellan berörda parter — i första hand huvudmännen och läkarna — har ju en väsentlig avspänning inträtt i det här avseendet, som vi har all anledning att känna oss nöjda med. Detta utesluter ju inte att delade meningar kan råda om hur den öppna vården i vissa delar kan komma att utformas. Jag erkänner viligt att man på detta område lätt kan komma en smula vilse, ty vi har här att röra oss med ett begrepp »öppen vård» som täcker verksamheten inom åtminstone tre områden.

Först och främst gäller det den öppna vård som innefattar tjänsteläkarväsendet eller provinsialläkarväsendet, således den öppna vård som bedrivs utanför sjukhusen. I denna öppna vård ingår självfallet den omfattande verksamhet,

som bedrivs av privatpraktiserande läkare, och låt mig här gärna säga att vi tillmäter den delen av den öppna vårdverksamheten den allra största vikt och betydelse. Den är för samhället den billigaste sjukvården, och för de enskilda ställer den sig inte heller dyrare, om ersättningsanspråken från läkarnas sida håller sig till sjukförsäkringens normer — en sak som det bör vara rimligt att räkna med, då ju sjukkassetaxan är uppbyggd med hänsyn till tidigare gängse prisnormer från privatpraktikernas sida.

Till vårdformer i nära anslutning till de här berörda har vi också att hänföra de s. k. fristående poliklinikerna, och det är tacknämligt, att utskottet här har gjort en förtydligande skrivning som klarlägger att dessa inte beröres av lagstiftningen. Det är möjligt att man av vår skrivning i propositionen kunde missförstå vad själva avsikten här var. Utskottet har med den skrivning det här gjort klarlagt att dessa fristående polikliniker inte faller vare sig under den nuvarande sjukhuslagen eller under den som är föreslagen. Men det har ändå uppstått viss tveksamhet om vad vi har tänkt oss i lagstiftningens 4 §, sista stycket. Jag kommer då över till den tredje formen av öppen vård, som nu enligt propositionen tillkommer. Vi har föreslagit att det vid sjukhus eller i anslutning till sjukhus bör kunna inrättas en särskild avdelning avsedd enbart för öppen vård.

Reservanterna har missförstått tankegången på den här punkten. De har velat knyta samman de tilltänkta öppna vårdavdelningarna med slutna avdelningar. Det heter nämligen i reservationen att vi inte bör bygga ut den öppna vården så att den inkräktar på den slutna vården.

Här uppmärksammar jag att utskottets ärade ordförande kanske också har missförstått själva tankegången en liten smula. Jag har redan tidigare velat säga att det är förstaeligt. Vad vi har tänkt är att man vid vissa sjukhus skulle kunna inrätta särskilda allmänna läkarmottagningar, för vilket det inte finns någon särskild slutna avdelning vid sjuk-

Förslag till sjukhuslag m. m.

husen. Jag förmodar att detta kommer att ske i en mycket begränsad omfattning och bli aktuellt framför allt i de medelstora städerna, där man inte har byggt polikliniker av den art och typ som vi har i Stockholm och Göteborg. Detta skulle ske för att avlasta sjukhusens öppna mottagning, som egentligen borde vara förbehållen den specialistvård som de vid sjukhusen anställda läkarna är kunniga att ge. Vi måste räkna med att det till även dessa mottagningar kommer en rad mer eller mindre banala fall därför att den enskilde självfallet har svårt att själv definiera eller ställa diagnos på de sjukdomstillstånd han anser sig gå och bära på.

Vid de här tillänkta allmänläkarmottagningarna skulle läkarna anställas enbart för uppgifter i den öppna vården. Deras kvalifikationer skulle motsvara kvalifikationerna hos våra provinsialläkare eller allmänpraktiker. Vi har här satt in såsom en begränsande faktor att medicinalstyrelsen skall lämna tillstånd för inrättande av sådan avdelning. Jag skulle förmoda att de kan komma att aktualiseras i städer av storleksordningen Västerås, Borås och Norrköping. Det är möjligt att det inte kommer att bli ens där, men jag säger att det kan tänkas. För ungefär fem år sedan var frågan aktuell i Borås. Man sade där att man tyvärr inte kunde hejda tillströmningen till lasarettets öppna mottagning. Det var en sådan belastning att man inte ansåg sig klara den. Man kom då in på tanken att inom sjukhusområdet bygga en särskild öppenvårdsmottagning som en första undersöknings- och behandlingscentral från vilken de specialistbehövande fick remitteras in till de övriga öppna vårdmottagningarna. Det är alltså denna tankegång som ligger bakom. Vederbörande läkare skall inte ha någon avdelning på lasarettet, där han bedriver verksamhet i den slutna vårdformen. Det är på den punkten jag menar att missförståndet har uppstått.

Anledningen till att vi har velat ta upp denna sak och lägga in denna form under sjukhuslagen är att en sådan

allmän läkarmottagning skall kunna begagna sig av sjukhusets resurser i fråga om laboratorium, röntgen och motsvarande serviceorgan som finns tillgängliga på sjukhuset. Härigenom skulle denna vårdform dels bli kvalitativt god, dels ur ekonomisk synpunkt fördelaktig. Vi förmenar att den inte skall behöva inkräkta på den öppna vård som bedrivs av tjänsteläkarna och allmänpraktikerna. Då en sådan avdelning skall tillskapas skall det ske en avvägning mellan de möjligheter och de resurser som står den sjukvårdsökande allmänheten till buds i den öppna vården, från tjänsteläkare, privatpraktiker och motsvarande, och den tillströmning som man finner vid lasarettets öppna mottagningar, som egentligen — jag vill understryka det — borde vara förbehållna specialistvård i större omfattning än vad för närvarande är fallet.

Jag skall inte vidare ge mig in på denna fråga, eftersom vi har en särskild utredning som sysslar med den öppna vården vid sjukvårdsanläggningarna. Denna kommer att ta upp frågan om man skall ha remissförfarande eller inte till den öppna vården på sjukhusen eller om man skall vidta andra åtgärder. Utredningen kommer vidare att syssla med frågan i vilken omfattning underläkarna skall vara sysselsatta i öppen vård o. s. v. Detta berörs ju inte heller av lagstiftning.

Jag har velat klarlägga avsikten med skrivningen av det förslag till sjukhuslag som här föreligger till behandling och som väl inte bör ge någon anledning till rädsla eller ängslan, utan som utgör ett försök att öppna möjligheter till viss avlastning vid sjukhusen.

Reservation nr II berör frågan i vilken omfattning huvudmännen skall bereda vård även för människor som inte bor inom det område där exempelvis ett landsting är huvudman. Vi har ansett att vi inte kan ålägga huvudmännen, som ju ändå ytterst är betalningsansvariga för sjukvården, någon skyldighet här. Vi kan inte förbigå deras bedömning. Vi känner likväl de huma-

Förslag till sjukhuslag m. m.

nitära skälen och vill gärna förstå de humanitära hänsyn som reservanterna har fört fram. Vi har, som utskottets ordförande mycket starkt understrukt, visserligen tagit in en begränsande faktor i lagstiftningen, som inte fanns tidigare, men å andra sidan har vi velat säga, att det ändå ytterst får vara de betalningsansvarigas sak att här bestämma. Jag skulle tro att man kommer att utfärda generella bestämmelser från huvudmännen, i samråd och samverkan med läkarna, som öppnar sådana möjligheter i vissa undantagsfall, men vi har inte funnit det riktigt och rimligt att reglera denna sak lagstiftningssvågen.

Jag skall inte närmare gå in på frågan om rätten att mottaga frivilligt tillbjuden ersättning. Den har berörts av utskottets ordförande och herr Söderberg, och vi har väl i allmänhet den uppfattningen att det är principiellt felaktigt med sådan ersättning. Men jag skulle vilja fråga om motionärerna på denna punkt riktigt har tänkt igenom sitt förslag att hela paragrafen skall utgå. Denna paragraf reglerar ju inte bara frågan om frivilligt tillbjuden ersättning utan också rätten att uppbära ersättning för den öppna vård som meddelas av sjukhusläkare.

Det är alldeles riktigt vad herr Strand sade, även om han gav uttryck för en tveksamhet huruvida han hade rätt eller inte, att tjänstemän i offentlig verksamhet inte har rätt att ta emot sådan ersättning utan att därom särskilt stadgats. Toge vi bort denna paragraf, är det synnerligen osäkert, om läkare som även tjänstgör i öppen vård vid sjukhusen kan få uppbära ersättning för den öppna vård de där bedriver, och det tror jag inte motionärerna tänkt sig.

Vi har i denna paragraf velat göra en reglering och en begränsning. Lagstiftningen har tidigare upptagit detta problem. Det har skett en utveckling i riktning bort ifrån de extra ersättningarna, och man har velat ge uttryck för att den verksamhet som sker inom sjukhuset, den slutna vården, skall ersättas enligt

mera allmängiltiga normer. Därtill har man dock fört in en övergångsbestämmelse, som herr Söderberg inte tyckte om. Jag skall villigt erkänna, att det berodde på att här måste förekomma förhandlingar, vilka vi inte från början kan binda genom en tvingande bestämmelse som under alla omständigheter skulle följas, utan där möjligheten borde finnas att lämna de förhandlande viss rörelsefrihet.

Låt mig sedan göra en kommentar till frågan om läkares deltagande i sjukvårdsstyrelsens sammanträden, som här har berörts. Jag har den uppfattningen, att i det arbete som har skett när det gällt att bygga upp den svenska sjukvården, ett arbete som skett i samverkan mellan huvudmännen och läkarna, har det medicinska intresset och läkarnas ambitioner spelat en utomordentligt stor roll.

När vi har tagit upp detta spørsmål i anslutning till sjukhuslagstiftningen har det skett därför att vi i gällande landstingslagstiftning, antagen för bara några år sedan, har bestämmelsen om att i sjukvårdsstyrelsens sammanträde skall deltaga förste provinsialläkare — han är där självskriven som medicinsk sakkunnig.

Vi kan vara överens om att det är svårt för en man att vara sakkunnig i alla frågor. Förste provinsialläkarna är i allmänhet inriktade på och sakkunniga i fråga om hälsovården och den öppna sjukvården. De har mindre möjligheter till aktuell sakkunskap i fråga om den slutna sjukvård, som bedrivs vid våra sjukvårdsanläggningar. I landstingslagen borde vi egentligen ha skrivit, att i sjukvårdsstyrelsens sammanträde skall deltaga medicinsk sakkunskap vid behandling av frågor som gäller hälso- och sjukvård. Då hade man från sjukvårdsstyrelsens sida kunnat kalla den som i varje speciell fråga var mest sakkunnig. Jag har emellertid inte funnit det vara möjligt att i detta sammanhang åstadkomma en förändring av landstingslagen men har ändå velat tillgodose de önskemål som finns att de som sysslar med den slutna sjukhus-

Förslag till sjukhuslag m. m.

vården skall beredas tillfälle att i ärenden som berör denna deltaga i överläggningarna inom sjukvårdsstyrelsen.

Jag är övertygad om att herr Söderberg har läst sjukhuslagen, men han har inte läst den tillräckligt. Då det gäller den dagliga ledningen av lasaretten och sjukvårdsanstalterna har vi inte gjort en sådan uppspaltning att vi säger, att de mindre lasaretten skall ledas av en styresman, som är läkare, och en syssloman. Vi har sagt, att den saken får landstingen bestämma. Herr Söderberg kan således hemma i sitt landsting besluta om att vid varje sjukvårdsanläggning inom det landstingsområdet skall finnas en lasarettsdirektör. Det finns ingenting i lagen som hindrar detta. Vi har gjort en skrivning som säger, att om man inte har en lasarettsdirektör, då skall det finnas en styresman, som vid sin sida har en ekonomisk rådgivare.

Vidare har herr Söderberg också varit en smula kritisk mot CSB. Han var överens med mig om att en allmän granskningsrätt var riktig och rimlig, men han betonade att denna granskningsrätt måste utövas med ett så smidigt förfarande som möjligt. Samma åsikt har vi från departementets sida givit uttryck för, och vi vill gärna medverka till att så kommer att ske. Jag tror inte att centrala sjukvårdsberedningen är ett organ som man inte kan komma till rätta med, och jag skulle vilja säga till herr Söderberg att vägen till kollegan, landstingsordföranden herr Thapper i andra kammaren, som ju också är ordförande i centrala sjukvårdsberedningen, inte heller är så förfärligt lång. Jag tror det är bättre att tala med honom än att i det här ärendet gå till departementet.

Herr talman! Jag skulle bara till sist vilja säga några ord om utskottets skrivning i fråga om kallelserna till direktions sammanträden, där utskottet har ansett att de som enligt 12 § andra stycket äger rätt att delta i direktions sammanträden också skall erhålla kallelser. Vi har i motiveringen i propositionen velat ange de praktiska svårig-

heter som skulle komma att uppstå om detta bleve fallet. Dessa svårigheter har också anförts av herr Söderberg och andra. I Stockholm skulle man vid någon av sjukvårdsinrättningarna behöva kalla ett 80-tal överläkare till direktions sammanträden. Vi har ansett den praktiska, riktiga och tillämpbara vägen vara den, att det är styresmannen, alltså en läkare eller den medicinskt sakkunnige, som i första hand bör kallas. Men om en läkare har ett ärende som berör honom eller hans avdelning äger han ju rätt att delta i sammanträdet, och man kan förvänta att han har kontakt med styresmannen eller den medicinskt sakkunnige i direktionen, kan med honom ha en överläggning innan frågan kommer upp vid sammanträdet eller få kännedom om dag och tid för sammanträdet. Därför anser jag att man inte skulle behöva införa en tvingande bestämmelse som säger att kallelse skall sändas till samtliga som äger rätt att deltaga i sammanträdena. Jag tror att detta vore en överflödsgärning, och jag skulle gärna vilja rekommendera att man bifaller herr Lindahls ändringsyrkande.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Till detta sista skulle jag vilja säga att vi i utskottet inte har den erfarenheten, att det i allmänhet blir folkvandring till möten. Det finns väl inte någon risk för att ett sammanträde blir besökt av något större antal personer som egentligen inte har någonting med ärendena att skaffa. Men om det skall vara någon mening i att de i lagen uppräknade befattningshavarna skall ha rätt att närvara vid ett sammanträde så måste de väl ändå underrättas om att sammanträde hålles. Eljest är det något fel på terminologien i lagen.

Nu har naturligtvis utskottet gjort sig skyldigt till precis samma fel, när utskottet skriver att vederbörande skall »kallas». Det borde ha stått att de skall »underrättas om att sammanträde hålles».

Förslag till sjukhuslag m. m.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Om inrikesministern å sin sida hade läst min motion hade han säkerligen kommit underfund med att jag också har läst hans förslag till sjukhuslag. Som gammal ordförande i landstingsförbundets förhandlingsdelegation känner inrikesministern säkert till att det skulle bli tämligen dyrbart om vi skulle tillsätta lasaretsdirektörer exempelvis vid normallasaretten i Sala, Köping och Fagersta. Därför har vi föreslagit att man inte skall företaga någon uppspaltning på lasaretsdirektörer och sjukhusintendenter vid de mindre sjukhusen. Vi har velat ha en gemensam benämning, sjukhuschef, och ansett att det kan vara mindre klokt att antaga propositionens förslag på denna punkt.

Inrikesministern säger att frågan om centrala sjukvårdsberedningens och medicinalstyrelsens granskning inte skall tas så allvarligt. Ja, visst hittar jag vägen till Fridolf Thapper i andra kammaren, men, herr inrikesminister, inte skall det väl vara nödvändigt för landstingen, och framför allt för de landsting som inte har någon representant i riksdagen, att springa och leta reda på centrala sjukvårdsberedningens ordförande eller, som också har skett, inrikesministern, för att få fart på centrala sjukvårdsberedningen och medicinalstyrelsen. Därför tror jag att inrikesministern bör ta allvarligt på den här saken och se till att det blir en bättre handläggning i fortsättningen.

För att det inte skall uppstå något missförstånd vill jag understryka, att vi naturligtvis även från vårt landstings sida högt värdesätter läkarnas sakkunskap. Vi utnyttjar ju också, som jag påpekat, i stor utsträckning deras sakkunskap vid byggandet av nya lasarett. Vi reagerar emellertid emot att man här lagstiftningsvägen vill bestämma vilka personer huvudmännen skall få anlita såsom sakkunniga. Ännu är nämligen inte den läkare född som med tanke på medicinens snabba utveckling kan vara sakkunnig på alla områden.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Av inrikesministerns anförande fick jag inte riktigt klart för mig huruvida utlandssvenskar, framför allt sådana som är anställda inom den svenska utrikesförvaltningen och deras familjer, har någon möjlighet vid sidan av denna särskilda överenskommelse med karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets direktion att få vård här i Sverige vid lasarett annat än efter den taxa som gäller för utomlänsvård. Jag tänker då på det fall att de inte insjuknar t. ex. vid ett besök här i landet eller bor i ett land med vilket Sverige har överenskommelse om ömsesidig sjukförsäkring men att de vill komma hem till sitt land och till närheten av anhöriga t. ex. när de behöver få en operation utförd.

Vad sedan gäller 4 § sista delen kan den ju trots allt inte vara särskilt lyckligt formulerad eftersom såväl utskottets talesman som reservanterna och motionärerna har missförstått den. Reservationens formulering i den delen är enligt min uppfattning något bättre.

I fråga om allmänläkarmottagningarna, som skall anordnas i anslutning till ett sjukhus, vill jag säga att jag inte kan förstå varför man vill dra även sådan sjukvård till lasarett som egentligen inte hör hemma där. Det talas om efterfrågetryck och sådant när man diskuterar den öppna vården. Vi läkare är angelägna att såvitt möjligt få till stånd en personlig sjukvård. Jag hör ofta sägas att efterfrågetrycket är mycket stort vid sjukhusens mottagningar. Jag kan då nämna att sedan jag kom hit till riksdagen har jag ständigt undrat över orsaken till att detta efterfrågetryck är praktiskt taget upphävt de dagar som jag har mottagning hemma på lasarettet. Det kan ju bero på att patienterna kanske tycker att jag valt fel parti eller på att man är osäker om jag över huvud taget kommer att anträffas på lasarettet. Det kan också vara andra skäl, t. ex. att jag av någon anledning inte längre har deras förtroen-

Förslag till sjukhuslag m. m.

de. Kvar står dock att det även vid sjukhusen är väsentligt för patienterna att de kan söka den specielle läkare som de har förtroende för. En sådan där allmän öppenvårdsavdelning, som är placerad utanför lasarettet, skulle enligt min uppfattning lätt bli en stor uppsamlingsbrunn, där det inte finns möjlighet att bereda patienterna den personliga läkarvård som åtminstone vi läkare anser vara den ideala formen av sjukvård.

Jag anknyter sedan, herr talman, till reservation II, som gäller tillstånd att på sjukhus intaga sådana för vilka huvudmännen egentligen inte är skyldiga att anordna sjukvårdsvård. Inrikesministern förklarade, att han är övertygad om att den saken skall kunna ordnas med generella bemyndiganden. Men då måste jag fråga, varför man skall lagstifta om en sak där man samtidigt förutsätter att det skall lämnas ett generellt bemyndigande som sätter momentet ur funktion.

Beträffande reservation III vill jag ta upp vad inrikesministern sade om att sedan sjukhuslagstiftningssakkunnigas i deras yttrande om den öppna vården framförda förslag om hur man skall reglera ersättningen vid öppen vård kunna lyftas ut ur hela lagstiftningsprojektet, så har luften så att säga rensats och det hela blivit mycket bättre. Jag tycker att det bör vara möjligt att också här komma fram på den så beträdda vägen.

Inrikesministern undrade vidare om motionärerna och reservanterna tänkt på det förhållandet att läkare vid statliga sjukhus inte skulle ha någon rätt alls att ta ersättning ens vid den öppna vården om reservationens förslag genomfördes. Såvitt jag kunnat läsa rätt inantill omfattar det nu framlagda lagförslaget icke de statliga sjukhusen. Det är väl visserligen meningen att man skall få till stånd en likartad ordning även för dem, men än så länge omfattar den nya sjukhuslagen icke de statliga sjukhusen.

Vad till sist gäller frågan om det skall vara kallelse eller underrättelse till dem

som äger att delta i direktionens sammanträden håller jag med herr Strand om att det är fullt tillfredsställande, om det står att det skall vara underrättelse. Jag kan för att belysa läget nämna att det vid mitt lasarett i något enstaka undantagsfall kunnat vara 11 lasarettsläkare närvarande. Som regel brukar det dock bara var en, två eller tre, som har speciella intressen att bevaka. I praktiken tillgår det alltså på det sätt som herr Strand antog att det gör.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av det nu föredragna stycket samt vidare därpå att detsamma skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen I; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepät propositionen på styckets godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Edström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 4 § andra stycket i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 7 tillstyrkta förslag till sjukhuslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den lydelse av förevarande stycke, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen I.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringpropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos

Förslag till sjukhuslag m. m.

vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;
Nej — 34.

5 § 1—5 mom.

Godkändes.

5 § 6 mom.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen I: 164, såvitt gäller 6 mom.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av det nu förevarande momentet samt vidare därpå att nämnda moment skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i motionen I: 164; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på momentets godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Söderberg begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 5 § 6 mom. i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 7 tillstyrkta förslag till sjukhuslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den lydelse av förevarande moment, som föreslagits i motionen I: 164.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

6—8 §§ och 9 § 1 mom.

Godkändes.

9 § 2 mom.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion I: 164, såvitt gäller 2 mom.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av det under behandling varande momentet samt vidare därpå att nämnda moment skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i motionen I: 164; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

9 § 3—4 mom. samt 10 och 11 §§

Godkändes.

12 §

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion I: 164.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare därpå att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i motionen I: 164; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Förslag till sjukhuslag m. m.**13 §**

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr 164 i första kammaren, i den mån motionen berör 13 § sjukhuslagen.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, dels på godkännande av den nu föredragna paragrafen, dels därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i motionen I: 164; och förklarades propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag vara med övervägande ja besvarad.

14 § 1 mom.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Beträffande 14 § 1 mom. ber jag att få yrka bifall till motion nr 164 i första kammaren.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av det nu förevarande momentet samt vidare därpå att detsamma skulle godkännas med den lydelse, som föreslagits i motionen I: 164; och förklarades den förre propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

14 § 2 mom., 15—21 §§ samt 22 § 1 mom. första och andra styckena

Godkändes.

22 § 1 mom. tredje stycket

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation II.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av det nu ifrågavarande stycket samt vidare därpå att kammaren skulle godkänna den lydelse av detta stycke, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen II; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på styckets godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Edström begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 22 § 1 mom. tredje stycket i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 7 tillstyrkta förslag till sjukhuslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den lydelse av förevarande stycke, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen II.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringpropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Edström begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;
Nej — 34.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

22 § 2—4 mom. och 23—25 §§

Godkändes.

26 §

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation III.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, dels på godkännande av den under behandling varande paragrafen, dels därpå att kammaren skulle, med godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen III, besluta, att nämnda paragraf skulle utgå ur lagförslaget; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Kaijser* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 26 § i Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 7 tillstyrkta förslag till sjukhuslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren, med godkännande av den vid utlåtandet fogade reservationen III, att ifrågavarande paragraf skall utgå ur lagförslaget.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom upprensning; och befanns där-

Förslag till sjukhuslag m. m.

vid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

27—32 §§

Godkändes.

Övergångsbestämmelserna

Punkterna 1—3

Godkändes.

Punkten 4

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Beträffande punkt 4 — frågan om rätt för läkare att mottaga frivilligt tilljuden ersättning i vissa fall — ber jag att få yrka bifall till motion nr 164 i första kammaren.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna punkten samt vidare därpå att kammaren skulle med godkännande av motionen I: 164, såvitt nu vore i fråga, besluta, att denna punkt skulle utgå ur övergångsbestämmelserna; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på punktens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner punkten 4 i övergångsbestämmelserna till Kungl. Maj:ts av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 7 tillstyrkta förslag till sjukhuslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren, med godkännande av motionen I: 164 i före-

Förslag till sjukhuslag m. m.

varande del, att ifrågavarande punkt skall utgå ur övergångsbestämmelserna.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 84;
Nej — 25.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 5—7

Godkändes.

Ingressen och rubriken

Godkändes.

Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag till lag om ändring i epidemilagen

1 och 5 §§

Godkändes.

9 §

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion nr I: 164.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att kammaren skulle, med godkännande av motionen I: 164 i nu förevarande del, besluta, att denna paragraf skulle utgå ur lagförslaget; och för-

klarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Återstående delar av ifrågavarande lagförslag

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkterna B och C

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen yttrade härefter, att propositioner nu komme att framställas rörande de delar av utskottets motivering, vilka under överläggningen blivit föremål för särskilda yrkanden.

Utskottets yttrande vid avsnittet »V. Omfattningen av landstingens vårdskyldighet. A. Slutet vård», såvitt gällde det stycke å sid. 43 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »Landstingskommuners vårdskyldighet» och slutade med »allmän sal»

I fråga om detta stycke, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Edström*, att kammaren skulle godkänna nämnda stycke med det tillägg, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen IV.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets yttrande vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets yttrande vid avsnittet »IX. Förvaltningsorganen», i vad anginge det stycke å sid. 65 i det tryckta utlåtandet, som började med orden »Mot de» och slutade med »ifrågavarande sammanträden»

Beträffande det nu förevarande stycket, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock, av herr *Lindahl*, att sista meningen i detta stycke skulle utgå.

Interpellation ang. de räntesatser som tillämpas i Norrland

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande oförändrat vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner det stycke i motiveringen till andra lagutskottets utlåtande nr 7, som å sid. 65 börjar med orden »Mot de» och slutar med »ifrågavarande saumanträden», röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes herr *Lindahls* under överläggningen framställda yrkande, vilket innebär, att sista meningen i förevarande stycke utgår.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringpropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Edström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 29;

Nej — 67.

Därjämte hade 16 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På framställning av herr talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till ett annat sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 112, angående ändrade riktlinjer för den statliga exportkreditgarantiverksamheten m. m.;

nr 113, angående ytterligare ersättningar till förutvarande ombordanställda m. fl. å motorfartyget Ningpo;

nr 123, angående överlåtelse av vissa kronan tillhöriga fastigheter inom kommunikationsdepartementets ämbetsområde; samt

nr 126, angående ökning av de svenska insatserna i Internationella valutafonden och Världsbanken.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets memorial nr 35, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 18, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder till främjande av sparandet m. m.;

jordbruksutskottets memorial nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till bidrag till plantskolekontroll; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckt motion om visst förbud för ungdom att förvärva motorfordon;

nr 11, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av AB Tiptjänsts verksamhet;

nr 12, i anledning av väckt motion om tillskapande av en trafiksäkerhetsorganisation; och

nr 13, i anledning av väckta motioner angående meritvärdet av militär utbildning.

Interpellation ang. de räntesatser som tillämpas i Norrland

Herr *SÖRLIN* (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under en lång följd av år har man i norrlandslänen rent erfarenhetsmässigt kunnat konstatera att banker och andra kreditinstitut i dessa delar av landet i stor utsträckning tillämpat utlåningsräntor som legat högre än i mellersta och södra Sverige. Denna tendens till högre räntesatser är så klar att man närmast kan betrakta den som

Interpellation ang. de räntesatser som tillämpas i Norrland

generell, även om dock några undantagsfall förekommer.

För närvarande ligger räntesatserna vid utlåning i allmänhet 1/4 procent högre i Norrland än i övriga delar av landet. Vad detta innebär för exempelvis byggnadsverksamhetens finansiering och för hyresmarknaden inses lätt. Eftersom 1/4 procents högre ränta av berörda myndigheter godtagits för primär- och sekundärlån till byggnadsverksamheten i Norrland men någon ränteförhöjning för denna 1/4 procent icke medges, innebär detta av allt att döma betydande risker för relativt sett högre hyresättning i norrlandslänen än i sydligare delar av landet. Om — såsom på sakkunnigt håll gjorts — man beräknar produktionskostnaderna för bostadsfastigheter i Norrland till i runda tal 700 kronor per kvadratmeter och normalt 70 procent därav, d. v. s. 500 kronor, täckes av primär- och sekundärlån, innebär 1/4 procents högre ränta att räntekostnaden ligger 1,25 kronor högre per kvadratmeter. Om hyran med hänsyn tagen till den angivna produktionskostnaden beräknas till 45 kronor per kvadratmeter, betyder 1/4 procent högre ränta i Norrland än i övriga Sverige ca 3 procent högre hyra.

I den mån som ett för Norrland allmänt förekommande högre ränteläge påverkar finansieringen av småindustriens investeringsverksamhet måste det också innebära ett försvarande moment för strävandena att i ökad utsträckning knyta småindustri till de nordliga länen och därigenom åstadkomma en eftersträvd differentiering av deras näringsliv.

I den utsträckning som lån till jordbruket beläggs med en liknande »norrlandsränta», måste detta av allt att döma innebära en besvärande extra belastning på det norrländska jordbruket.

I de fall då samma ränteförhållanden gäller även för studielån som upptages i norrlandsbanker och därigenom i ogynnsam riktning påverkar den norrländska ungdomens studiekostnader, måste även detta betecknas som otillfredsställande.

Med det ovan sagda som utgångspunkt hemställer jag om första kammarens till-

stånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande frågor:

Har statsrådet sig bekant att högre räntesatser generellt sett tillämpas i Norrland än i övriga delar av Sverige?

Anser statsrådet det vara tillfredsställande om kreditinstituten på ett sådant sätt delar upp landet i skilda geografiska ränteområden?

Om så icke är fallet, är statsrådet beredd att undersöka vilka möjligheter som finns att rätta till ett sådant förhållande eller — om detta icke skulle visa sig möjligt — på annat sätt kompensera norrlandslänens invånare som redan på grund av andra geografiskt betingade företeelser är ekonomiskt missgynnade?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 427, av fröken *Ranmark m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbildning av lärare i manlig slöjd;

nr 428, av herr *Grym m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.;

nr 429, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.;

nr 430, av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.;

nr 431, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.;

nr 432, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.;

nr 433, av herr *Aastrup m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med

förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.; och

nr 434, av herr *Ringaby*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkring för allmän tilläggs pension m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.21.

In fide[m]

K.-G. Lindelöw